

GÜNEY EGE BÖLGESİNDE SANAYİ

SEKTÖREL DAĞILIM
MEKANSAL DAĞILIM
İSTİHDAM YAPISI
ARGE
İŞLETME ÖLÇEKLERİ
DIŞ TİCARET
ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ
KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ
SERBEST BÖLGE

EKONOMİK ARAŞTIRMALAR VE PLANLAMA BİRİMİ
BARIŞ KIYAK

2009

T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı
Development Agency

GEKA

İçindekiler

1. GİRİŞ	3
2. SANAYİ GENEL YAPISI	4
3. SANAYİDE SEKTÖREL DAĞILIM	9
4. İMALAT SANAYİNİN MEKANSAL DAĞILIMI	12
AĞAÇ, AĞAÇ ÜRÜNLERİ VE MANTAR ÜRÜNLERİ İMALATI	12
ANA METAL SANAYİ.....	12
BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ.....	13
BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ MAKİNE VE EKİPMAN İMALATI.....	13
BİLGİSAYARLARIN ELEKTRONİK VE OPTİK ÜRÜNLERİN İMALATI	14
DERİ VE İLGİLİ ÜRÜNLERİN İMALATI.....	14
DİĞER İMALATLAR	15
DİĞER MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI.....	15
DİĞER METALİK OLMAYAN MİNERAL ÜRÜNLERİN İMALATI	16
DİĞER ULAŞIM ARAÇLARININ İMALATI	16
ELEKTRİKLİ TEÇHİZAT İMALATI	17
GIDA ÜRÜNLERİNİN İMALATI	17
GİYİM EŞYALARININ İMALATI	18
İÇECEKLERİN İMALATI.....	18
KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİNİN İMALATI	19
KAUÇUK VE PLASTİK ÜRÜNLERİNİN İMALATI	19
KİMYASALLARIN VE KİMYASAL ÜRÜNLERİN İMALATI	20
KOK KÖMÜRÜ VE RAFİNE EDİLMİŞ PETROL ÜRÜNLERİ İMALATI	20
KÖMÜR VE LİNYİT ÇIKARTILMASI	21
MAKİNE VE TEÇHİZAT HARIÇ FABRİKASYON METAL ÜRÜNLERİ İMALATI	21
METAL CEVHERİ MADENCİLİĞİ.....	22
MOBİLYA İMALATI	22
MOTORLU KARA TAŞITI, TREYLER VE YARI TREYLER İMALATI	23
TEKSTİL ÜRÜNLERİNİN İMALATI	23
İLÇE İSTİHDAMINDA İMALAT SEKTÖRÜ ÖNE ÇIKAN İLÇELER	24
İLÇE İSTİHDAMINDA MADENCİLİK TAŞOCAKÇILIĞI SEKTÖRÜ ÖNE ÇIKAN İLÇELER	24
BÖLGEMİZDE İMALAT SEKTÖRÜ İSTİHDAMINA EN ÇOK KATKI VEREN İLÇELER.....	25
BÖLGEMİZDE MADENCİLİK TAŞOCAKÇILIĞI İSTİHDAMINA EN ÇOK KATKI VEREN İLÇELER	25

5. ÇALIŞAN SAYISI	26
6. AR-GE & KALİTE KONTROL.....	26
7. İSTİHDAM YAPISI	27
8. İŞLETME ÖLÇEKLERİ	27
9. DIŞ TİCARET.....	29
AYDIN İLİ DIŞ TİCARETİ 2011	29
DENİZLİ DIŞ TİCARET BİLGİLERİ 2011.....	32
MUĞLA DIŞ TİCARET BİLGİLERİ 2011.....	36
10. ESNAF VE SANATKARLAR.....	40
11. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ	43
12. KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ	45
13. SERBEST BÖLGE.....	45

1. GİRİŞ

Güney Ege Bölgesi için sanayi sektörü yıllar itibariyle hem GSYİH hem de istihdam bakımından önemini her zaman korumuştur. DPT tarafından hazırlanan “Türkiye Sanayi Politikası” raporuna göre bölge illerinden Denizli yerel girişimciliğin gelişmesi sonucunda sanayi merkezi konumuna gelmiştir.

Bölgede 2008 yılı itibariyle sanayi sektörünün yarattığı GSKD, TÜİK verilerine göre 6,7 milyar TL’dir. Sanayi sektörü hizmetler sektörünün ardından GSKD’ye en fazla katkı yapan ikinci sektördür. GSKD verileri incelendiğinde bölgede sanayi sektörünün katma değere olan katkısının (% 21,8), sektörün Türkiye’deki katkı yüzdesinden (%27,2) daha düşük kaldığı hatta Ege Bölgesi içerisinde en düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

İstihdam açısından bakıldığında, 2009 TÜİK verilerine göre bölgede sanayi sektörünün bölgenin toplam istihdamındaki payı % 22,6’dır. Türkiye’nin ve Ege Bölgesi’ndeki diğer Düzey 2 Bölgelerinin sanayi istihdamı oranlarıyla karşılaştırıldığında bölgenin geride kaldığı görülmektedir. Ege bölgesi Düzey 2 Bölgeleri arasında TR31 Bölgesi’nin sanayi istihdamı açısından baskın olduğu, TR33 ile TR32 Bölgeleri’nin yaklaşık aynı oranda Ege Bölgesi sanayi istihdamına katkı sağladığı görülmektedir.

Tablo 1. TR32 Bölgesi’nin sanayi sektörü istihdamındaki payı (2009)

Bölgeler	Toplam istihdamdaki Payı %	Türkiye sanayi istihdamında payı (%)
TR31(İzmir)	28	6,1
TR32(Aydın,Denizli,Muğla)	22,6	4
TR33(Manisa,Afyon,Kütahya,Uşak)	26	4,2

Kaynak: TÜİK - Hane Halkı İş Gücü İstatistikleri

Bölgedeki illerde imalat sanayinin gelişiminin 1950’li yıllardan sonra başladığı bilinmektedir. **Aydın** ili tarımsal üretimine paralel olarak genellikle iç pazara yönelik gıda, dokuma ve tarım araçları imalatında gelişme gösterirken, 1937 yılında faaliyete geçen Nazilli Basma Fabrikası’nın dışında yüzyılın ilk yarısında büyük ölçekli başka bir yatırım gerçekleşmemiştir. Öte yandan il genelinde elde edilen tarımsal ürünlerin ihracat amacıyla İzmir Limanı’na sevki ve söz konusu ilde daha önce gelişme gösteren sanayi yatırımları sonucunda Aydın daha ziyade İzmir’in üretimine hammadde sağlayan bir görev üstlenmiştir.

1950'li yıllardan itibaren ise ildeki sanayi yatırımlarının dokumacılık, inşaat malzemeleri ve metal eşya imalatı alanlarında yoğunlaştığı gözlenmektedir. 1958'de faaliyete geçen Kemer Hidroelektrik Santrali ise ildeki sanayi yatırımlarına hız kazandırmıştır. Bu tarihten itibaren tuğla, kiremit, çimento, otomotiv, tekstil ve gıda sanayi büyük gelişme göstermiştir. Ancak söz konusu yatırımlardan bazıları zamanla Menderes Nehri'nin suladığı verimli tarım arazileri için birer tehdit unsuruna dönüşmüştür.

Bölge illerinden **Denizli** ise 1960'lı yıllardan başlayarak geleneksel olarak sürdürülen dokumacılık, el sanatları, tabaklık, demircilik ve bakırcılık üretim kültürünü geliştirmek suretiyle sanayi alanında önemli atılımlar sağlamıştır. Tekstil, metal, kablo, inşaat malzemeleri, gıda, traverten ve mermer sanayi ile haddehaneler bugün itibariyle Denizli'de mevcut imalat kollarını oluşturmaktadır. Tekstil sektöründe özellikle konfeksiyon, havlu, nevresim takımları, ham ve boyalı bezler alanında ihtisaslaşan Denizli bu alandaki ilk dört üretim merkezi arasında yer almaktadır. Öte yandan 2002 yılında açılan Denizli Serbest Bölgesi özellikle dış pazar odaklı üretim yapan tekstil sektörünün kriz dönemlerinde yaşadığı sıkıntıları telafi amacıyla gıda ve ambalaj benzeri hafif sanayi üretimini desteklemektedir.

Muğla'nın ise doğal, tarihsel ve kültürel güzelliklerini turizm amaçlı olarak değerlendirdiği ve bu alanda önemli gelişmeler kaydettiği görülmektedir. Bu nedenle özel sektörün ildeki sanayi yatırımları sınırlı düzeyde kalmıştır. İldeki imalat sanayinde önemli yere sahip olan enerji yatırımları ise Yatağan ve Milas ilçelerindeki kamuya ait üç termik santralden ibarettir. Bunun dışında var olan rezervler madencilik ve taş ocağı yatırımlarının çoğalmasına neden olmaktadır. Orman ürünleri işleme ve zeytinyağı üretim tesisleri toplamda fazla yer tutmayan ancak yaygın olarak sürdürülen diğer sanayi faaliyetleri arasında sayılabilir.

2. SANAYİ GENEL YAPISI

2.1. AYDIN

Aydın'ın coğrafi yapısı ve iklim şartları tarımsal faaliyetleri olumlu yönde etkilemektedir. Tarımsal ürünlerin zenginliği ile sanayiinin çok yönlü etkileşiminden dolayı tarıma dayalı bir sanayi kendiliğinden oluşmuştur. Organize sanayi bölgeleri tamamlandıkça İl sanayiinin yapısı da çeşitli sektörler yönünden gelişmiş bir duruma kavuşacaktır. İlde 7 adet organize sanayi

bölgesi vardır. İl Merkez İlçesi Umurlu Beldesinde kurulu bulunan Aydın Organize Sanayi Bölgesi ile İl Merkezindeki ASTİM Organize Sanayi Bölgesi faaliyettedir. Nazilli OSB ve Ortaklar OSB'nin alt yapı yatırımı tamamlanmış, parsel satışlarına başlanılmış olup, satılan parsellerde sanayi tesislerinin inşaatına başlanmıştır. Çine OSB ve Söke OSB yatırım aşamasında ve Buharkent OSB proje aşamasındadır. Aydın Organize Sanayi Bölgesi'ndeki toplam sanayi parseli 67, üretimdeki sanayi parseli 43, inşaat halindeki sanayi parseli 4, proje aşamasındaki parsel 8, üretime hazır tesis 12, sanayi tesisi sayısı 67 dir. OSB deki toplam çalışan sayısı 1804 dür. ASTİM Organize Sanayi Bölgesi'ndeki toplam sanayi parseli 257, imar uygulaması tamamlanmış sanayi parseli 120, üretimdeki sanayi parseli 92, inşaat halindeki sanayi parseli 9, proje aşamasındaki parsel 2, üretimdeki firma sayısı 85 dir. OSB deki toplam çalışan sayısı 3050 dir.

Aydın genelinde faaliyette bulunan imalat sanayi kuruluşlarının büyük bir kısmı, hammaddesi tarımsal üretime bağlı olan gıda ve dokuma sektörüne yöneliktir. Ekonomik potansiyeli oldukça yüksek olan Aydın; coğrafi konumu, hammadde kaynaklarına yakınlığı, organize sanayi bölgeleri, nüfusun genç, dinamik ve vasıflı oluşu gibi nedenlerle başta turizm, tarım ve hizmet sektörleri ile sanayileşme bakımından gelişen ve yükselen bir konumdadır.

İlin en önemli ticaretini tarımsal alanda pamuk, incir, zeytin, narenciye, kestane, mısır, çilek, nar, şeftali ve yer fıstığı oluşturmaktadır. Türkiye'de üretilen feldispat madeninin % 95'i İl Çine İlçesi ile Milas arasındaki dağlık bölgeden çıkarılmaktadır. Önemli maden varlıklarımız arasında feldispat, kuvars, mermer, linyit, kireç taşı ve kil başta gelmektedir. Aydın, kaliteli kaynak suları yönünden zengin bir ildir. Bunun yanı sıra Jeotermal enerji kaynakları ve rüzgar enerjisinden de faydalanılmaktadır.

Yapımı tamamlanan, 600 tekne kapasiteli D-Marin Didim Yat Limanı, marina ve teknik atölye personellerinin yanı sıra marina içindeki şirketler ve onlara hizmet sağlayan ticari kuruluşlarla birlikte bölgedeki istihdama büyük bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.2. DENİZLİ

İlin coğrafi konumu itibariyle değişik doğal zenginliklere sahiptir. Kuzeyde Çal, Bekeilli ve Güney ilçelerinde bağcılık ve şarapçılık, Sarayköy ilçemizde pamuk ve aynı yörede bulunan Jeotermal Kaynaklar, Buldan, Babadağ ve Tavasın Kızılcabölük kasabasında geleneksel el

dokumacılığı, Serinhisar ilçesinde leblebicilik, Acıpayam Yeşilyuva Kasabasında ayakkabıcılık, Acıpayam Yatağan İlçesinde bıçakçılık faaliyetleri bulunmaktadır.

2010 yılı sonu itibariyle il merkez ve ilçelerinde 1 adet Serbest Bölge, 2 adedi tamamlanmış ve 4 adedi yer seçimi yapılarak çalışmalarını devam eden 6 adet Organize Sanayi Bölgesi ve 12 adedi tamamlanmış ve 3 adet inşaatı devam eden Küçük Sanayi Siteleri ile kentin çeşitli yerlerinde faaliyet gösteren 5000'e yakın fabrika ve üretime dönük işletme bulunmaktadır.

Birim	2009	2010
Özel Sektöre Ait Sanayi Tesisleri	1.747	1.754
Kamuya Ait Sanayi Tesisleri	3	3
Teknokentler	1	1
Serbest Bölgeler	1	1
Sanayi Odaları	1	1

İKTİSADİ FAALİYET KOLLARI	2010	
	Tescil Olunan	Ticareti Terk Eden
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	28	5
Madencilik ve Taş Ocacılığı	29	10
İmalat Sanayi	647	214
Enerji	9	3
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	93	20
İnşaat ve Bayındırlık	225	108
Eğitim	37	13
Sağlık	11	6
Mali Kuruluşlar ve Sigortalar	65	23

2.3.MUĞLA

Ülkemizin dışarıya açılan penceresi görünümündeki İlin turizm kenti olmasının yanı sıra, tarım, orman, hayvansal üretim ve yeraltı kaynakları bakımından da oldukça zengindir. Maden kömürü, kalker, feldispat, dolomit, kuvars, mermer, kalsit, krom, boksit, kömür, kayrak taşı, zımparataşı, dekoratif taş, serpantin, olivin, yapıtaşı, dunit, kuvarsit, manganez, mika, aliminyum, traverten, kireç taşı, diaspor kristalleri madenleri olmak üzere **24** çeşit maden üretimi yapılmaktadır.

2009 yılına ait maden üretim bilgileri tabloda gösterilmiştir.

Sıra No	Maden Adı	2009 Üretimi
1	Maden Kömürü	10.268.149 ton
2	Kalker	4.034.646 ton
3	Feldispat	1.792.754 ton
4	Dolomit	519.126 ton
5	Kuvars	347.738 ton
6	Mermer	340.978 m ³
7	Kalsit	156.276 ton
8	Krom	64.022 ton
9	Boksit	56.162 ton
10	Kömür	46.326 ton
11	Kayrak Taşı	26.347 ton
12	Zımparataşı	16.685 ton
13	Dekoratif Taş	13.769 ton
14	Serpantin	12.500 ton
15	Olivin	12.500 ton
16	Yapıtaşı	5.512 ton
17	Dunit	5.183 ton
18	Kuvarsit	5.067 ton
19	Manganez	4.600 ton
20	Mika	4.122 ton

Tarıma dayalı bir ekonomiye sahip olan Muğla'nın ticari yapısında egemen olan ürünlerin üretimi, gelişen teknoloji sonucu aile tipi ziraat ve ticaret anlayışını değiştirme sürecine girmiştir.

- Bodrum, Fethiye, Marmaris ve Datça gibi sahil ilçelerinde ticari yapı; turizm ve buna bağlı ara yatırım malları ticareti, hediyelik eşya ve gıda maddeleri ticaretine dayalı olarak oluőmaktadır.
- Milas, Yatağan ve Dalaman gibi büyük sanayi kuruluşlarının bulunduğu ilçelerde tüketilen mallara olan talep fazlalığı, ticaretin yapısını şekillendirmektedir.
- İlde 5174 sayılı kanunla hizmet veren, 2 adet Ticaret Odası, 3 adet Ticaret ve Sanayi Odası ve 1 adet Ticaret Borsası bulunmaktadır. Uluslararası iki havalimanı, Bakanlık ve belediye belgeli 24 adet marinası ve beő limanı ile çok iyi ulaşım imkanlarına sahiptir. 2010 yılı sonu itibarıyla İlimize 3 milyon 81 bin 771 turist gelmiş yaklaşık 2,5 milyar dolar turizm geliri sağlandığı tahmin edilmektedir.

3. SANAYİDE SEKTÖREL DAĞILIM

3.1. Aydın

Aydın ilinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, % 46 ile Gıda Ürünleri İmalatı, % 10 ile Diğer Madencilik ve Taşocaklılığı imalatının ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Bunları sırasıyla aşağıdaki sektörler takip etmektedir.

- % 8 Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı
- % 6 Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
- % 4 Tekstil Ürünleri İmalatı,
- % 3 Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (Mobilya hariç),
- % 2 Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Makine teçhizatı hariç)
- % 2 Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı
- % 2 Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı,
- % 2 Kauçuk ve plastik ürünleri imalatı
- % 2 Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması
- % 2 Elektrikli Teçhizat İmalatı,
- % 2 İçecek İmalatı
- % 1 Mobilya İmalatı,
- % 1 Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı
- % 1 Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı
- % 1 Kömür ve Linyiy Çıkartması
- % 1 Ana Metal Sanayi
- % 1 Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı
- % 3 Diğer

3.2. DENİZLİ

Denizli ilinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, % 47 Tekstil ürünleri imalatı, % 12 Gıda ürünleri imalatı,% 8 Diğer madencilik ve taş ocaklılığı, %5 Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı sektörleri ilk sıralarda yer alırken, diğer sektörler de sırasıyla;

- % 4 Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı

- % 4 Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması
- % 3 Fabrikasyon metal ürünleri imalatı,(makine ve teçhizatı hariç)
- % 3 Ana metal sanayi,
- % 2 Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı,
- % 2 Kâğıt ve kâğıt ürünleri imalatı,
- % 2 Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı
- % 2 Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (Mobilya hariç)
- % 1 Deri ile ilgili ürünlerin imalatı,
- % 1 Elektrikli teçhizat imalatı,
- % 1 Mobilya imalatı,
- % 1 İçecek imalatı,
- % 1 Motorlu kara taşıtı,treyler (römork)ve yarı treyler (yarı römork)imalatı
- % 1 Diğer

3.3. MUĞLA

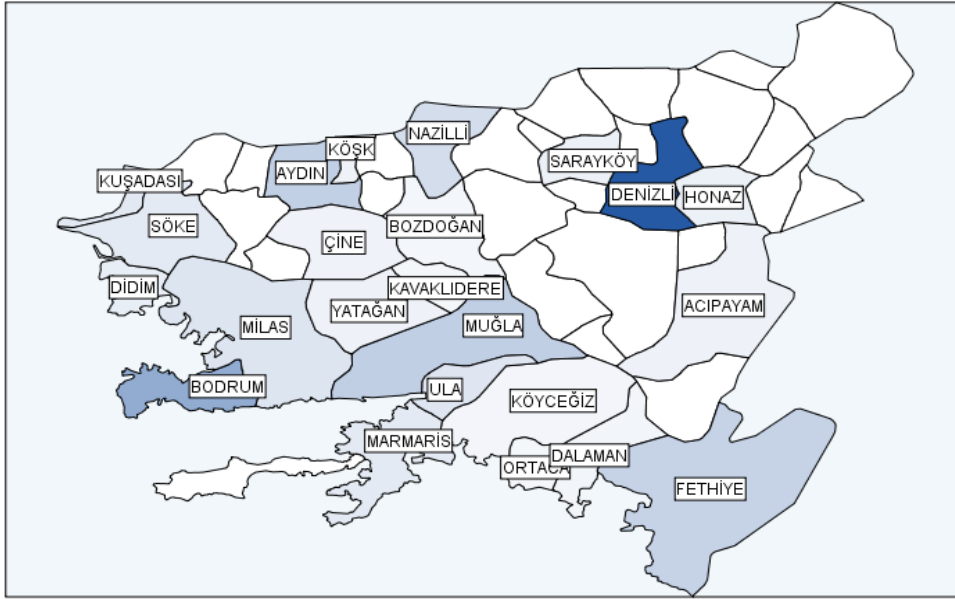
Muğla İlinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, %32 lik bir oran ile Gıda ürünleri imalatı, %30 lik bir oran ile Diğer madencilik ve taşocakçılığı ilk sıralarda olduğu görülmektedir. Bunları sırasıyla aşağıdaki sektörler takip etmektedir.

- % 7 Diğer Metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
- % 4 Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç)
- % 3 Diğer ulaşım araçlarının imalatı,
- % 3 Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı,
- % 2 Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman İmalatı
- % 2 Metal cevherleri madenciliği
- % 2 Diğer imalatlar,
- % 2 Fabrikasyon metal ürünleri imalatı(makine ve teçhizat hariç)
- % 2 İçecek imalatı,
- % 2 Mobilya İmalatı;
- % 1 Tekstil ürünleri imalatı
- % 1 Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı,
- % 1 kâğıt ve kâğıt ürünlerininimalatı,
- % 1 Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı,

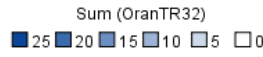
- % 1 Elektrikli teçhizat imalatı,
- % 1 Motorlu kara taşıtı, römork ve yarı römork imalatı,
- % 1 Elektrik,gaz ,buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtımı
- % 2 Diğerleri

4. İMALAT SANAYİNİN MEKANSAL DAĞILIMI

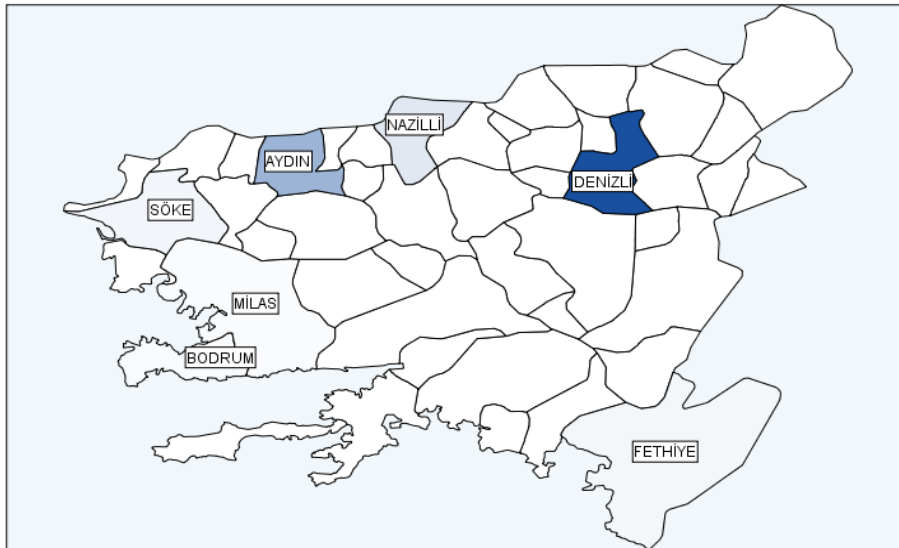
AĞAÇ, AĞAÇ ÜRÜNLERİ VE MANTAR ÜRÜNLERİ İMALATI

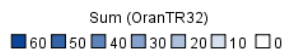
Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç), saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek

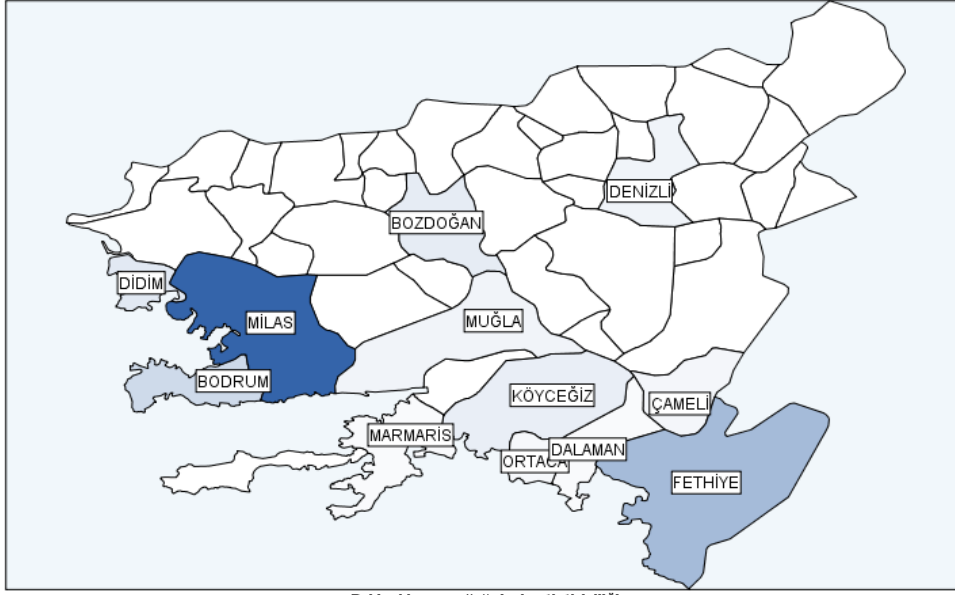
ANA METAL SANAYİ

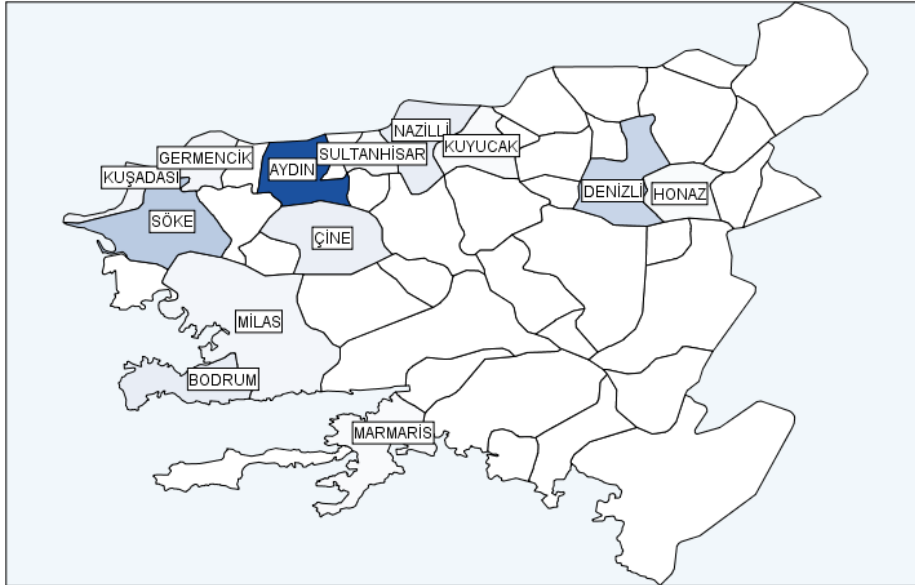
Ana metal sanayii
Sektor

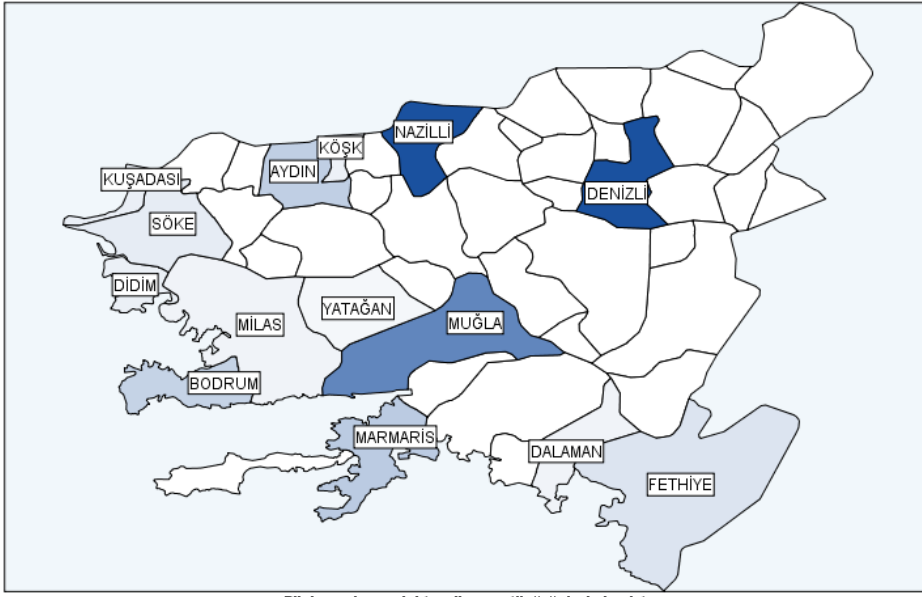
BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ

BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ MAKİNE VE EKİPMAN İMALATI

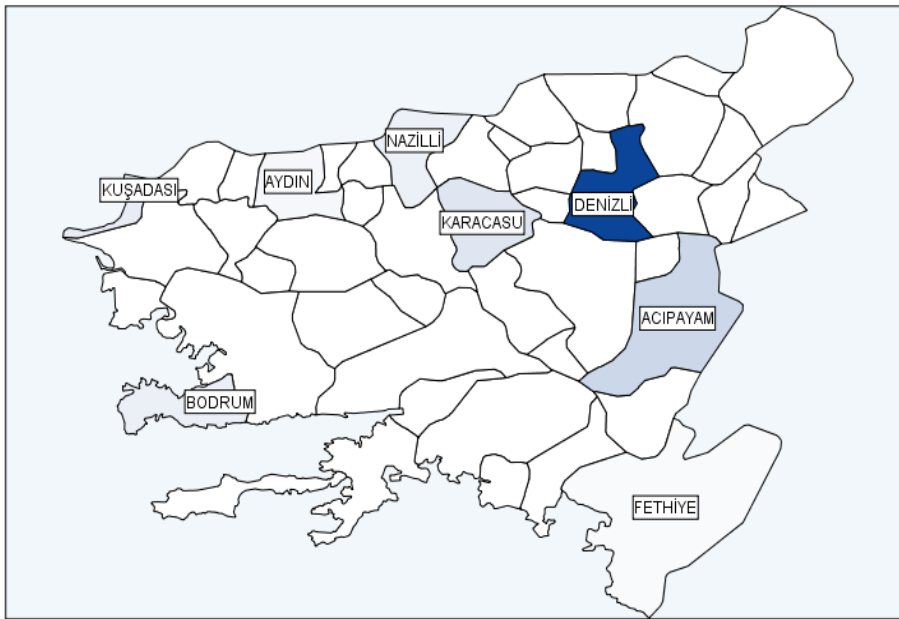
BİLGİSAYARLARIN ELEKTRONİK VE OPTİK ÜRÜNLERİN İMALATI

Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı
Sektor

Sum (OranTR32)
■ 25 ■ 20 ■ 15 ■ 10 ■ 5 □ 0

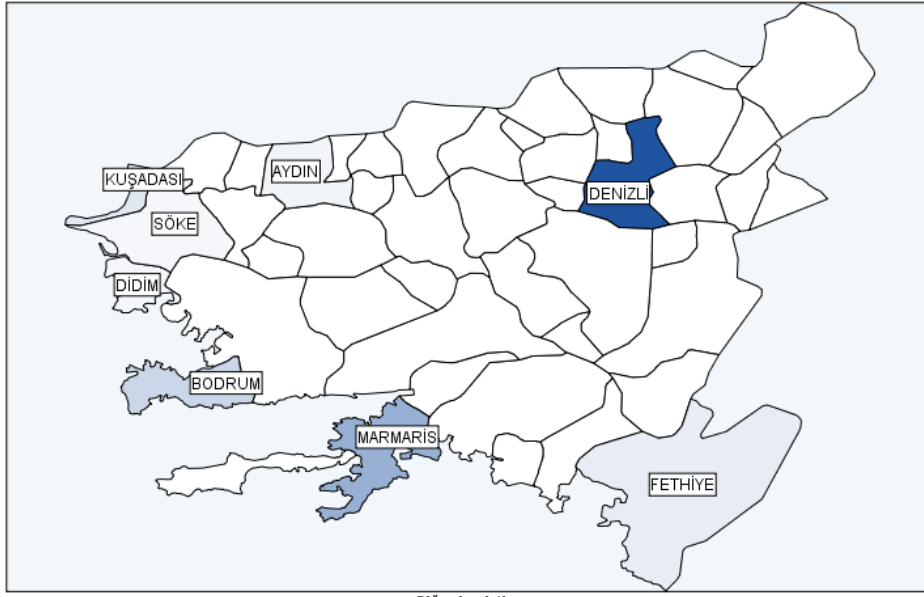
DERİ VE İLGİLİ ÜRÜNLERİN İMALATI

Deri ve ilgili ürünlerin imalatı
Sektor

Sum (OranTR32)
■ 60 ■ 50 ■ 40 ■ 30 ■ 20 ■ 10 □ 0

DİĞER İMALATLAR

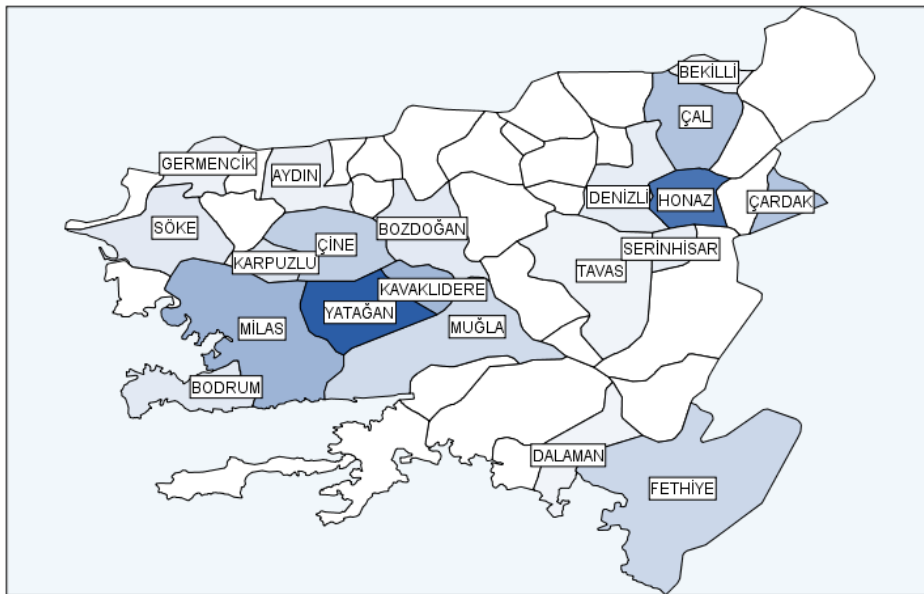

Diğer İmalatlar
Sektor

Sum (OranTR32)

DİĞER MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI

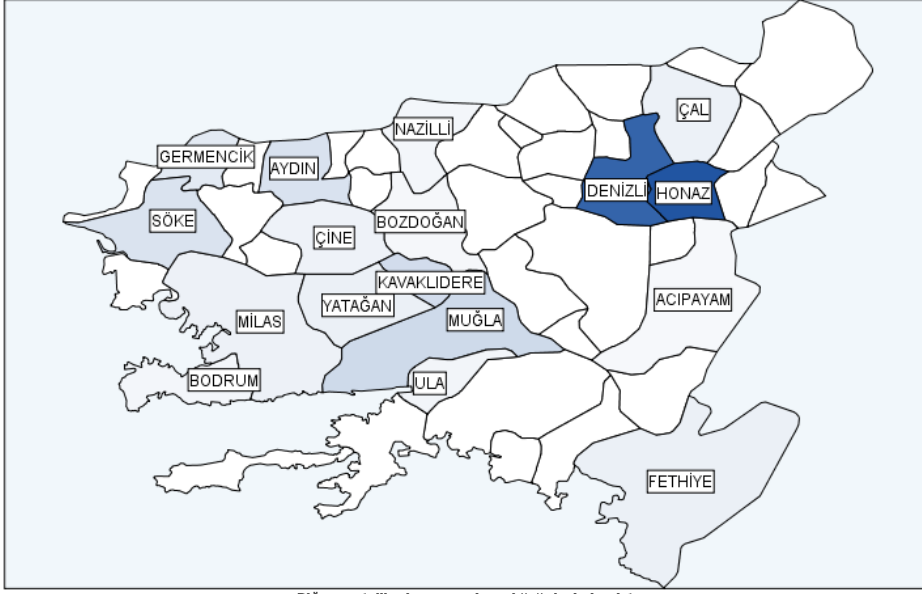
Diğer Madencilik ve Taşocakçılığı
Sektor

Sum (OranTR32)

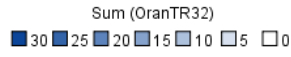

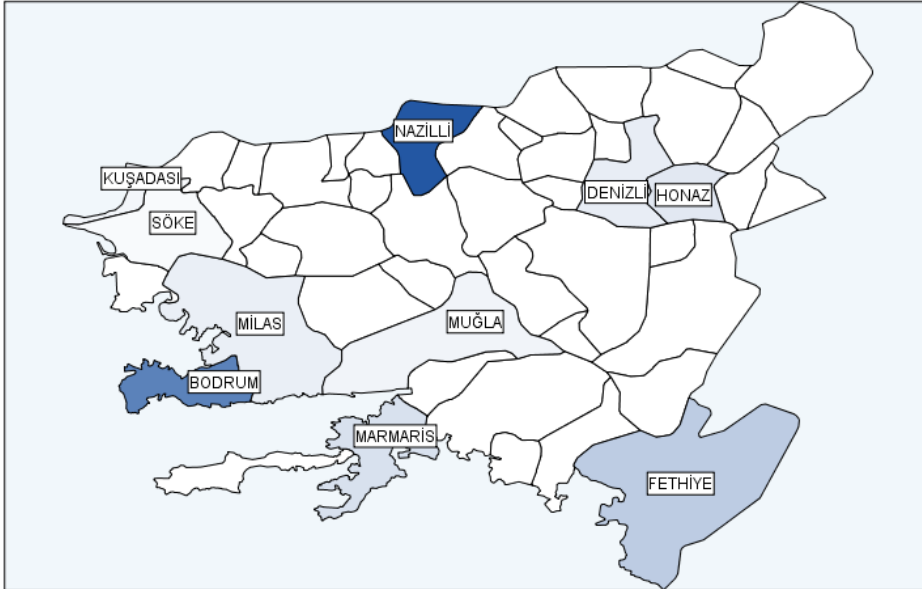
DİĞER METALİK OLMAYAN MİNERAL ÜRÜNLERİN İMALATI

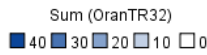
Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
Sektor

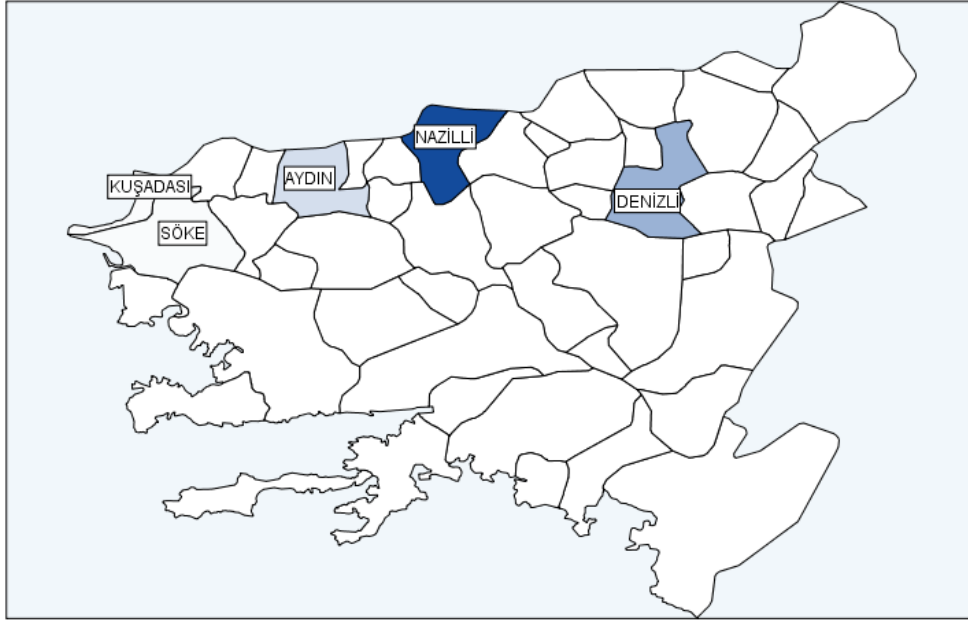
DİĞER ULAŞIM ARAÇLARININ İMALATI

Diğer ulaşım araçlarının imalatı
Sektor

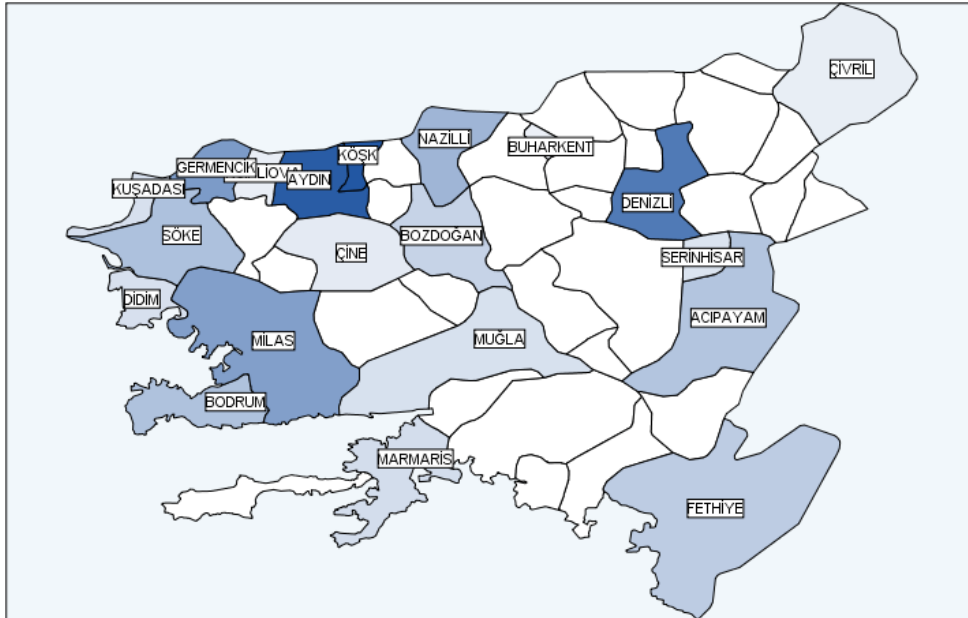
ELEKTRİKLI TEÇHİZAT İMALATI

Elektrikli teçhizat imalatı
Sektor

Sum (OranTR32)
60 50 40 30 20 10 0

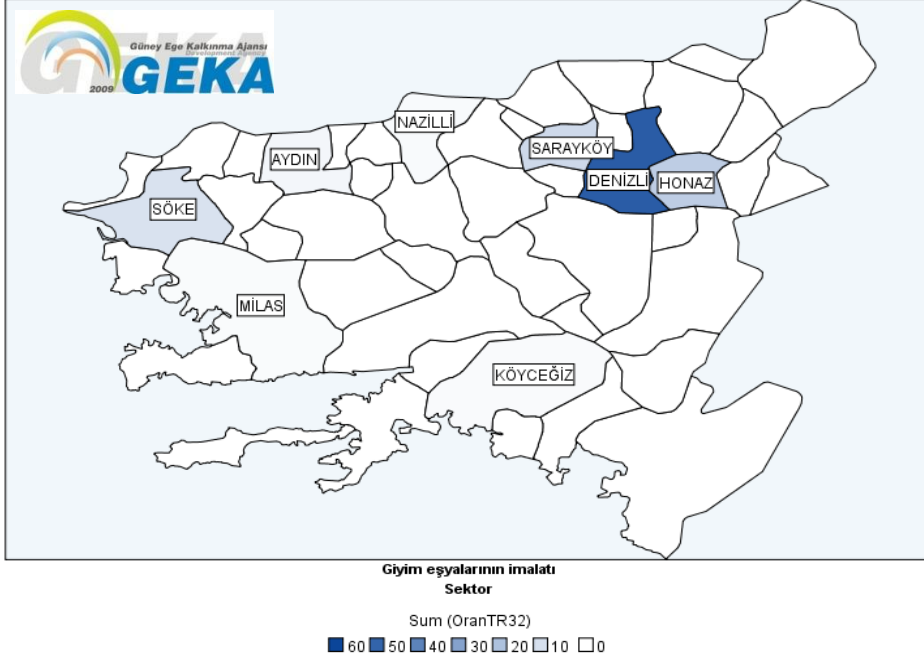
GIDA ÜRÜNLERİNİN İMALATI

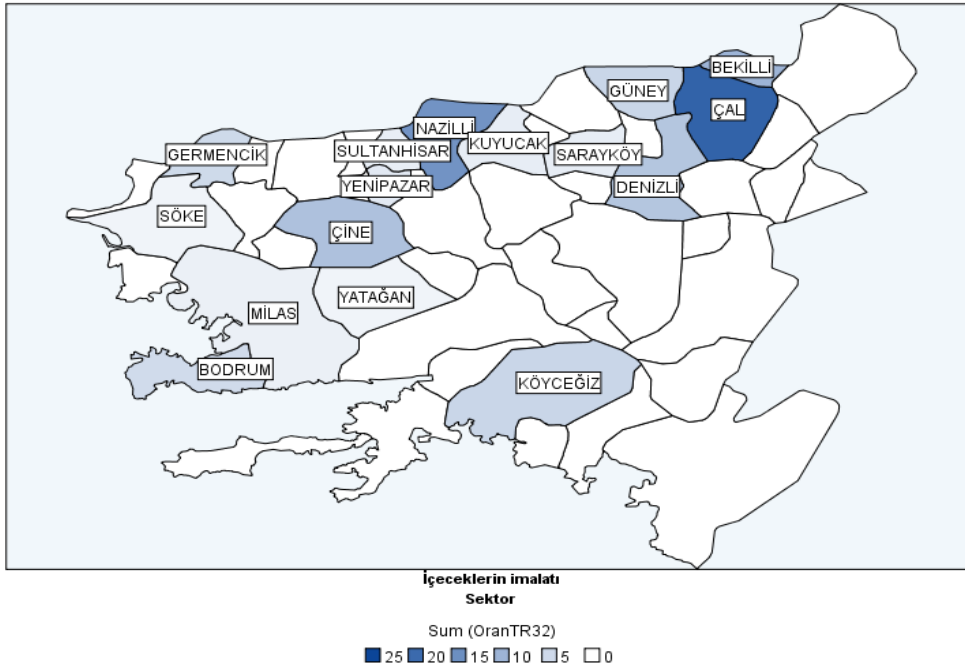
Gıda ürünlerinin imalatı
Sektor

Sum (OranTR32)
14 12 10 8 6 4 2 0

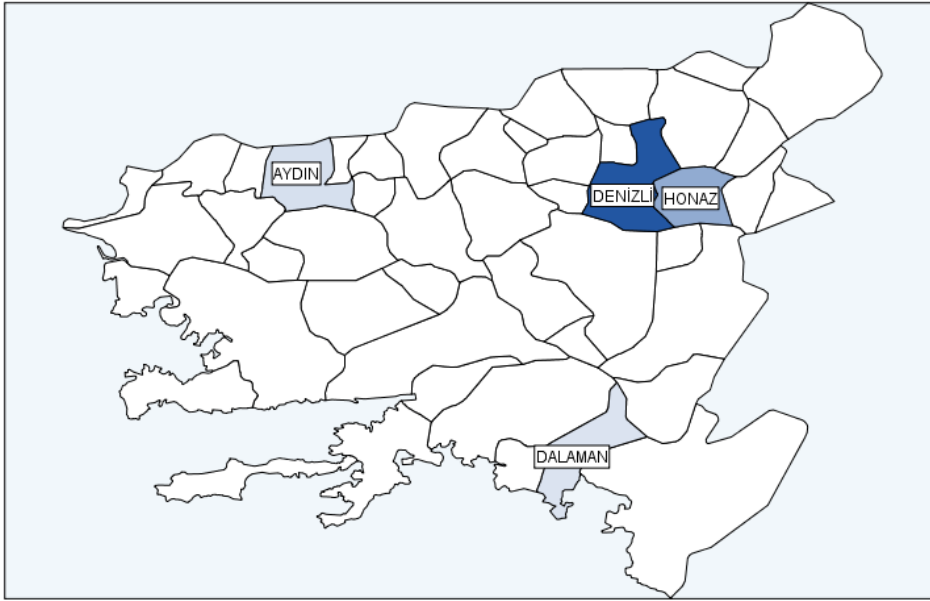
GİYİM EŞYALARININ İMALATI

İÇECEKLERİN İMALATI

KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİNİN İMALATI

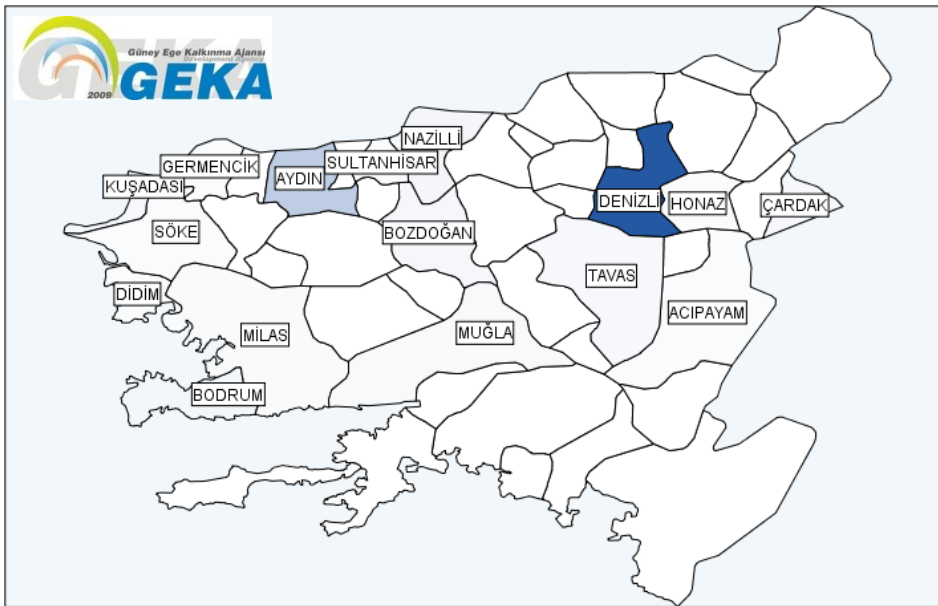

Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı
Sektor

Sum (OranTR32)

60 50 40 30 20 10 0

KAUÇUK VE PLASTİK ÜRÜNLERİNİN İMALATI

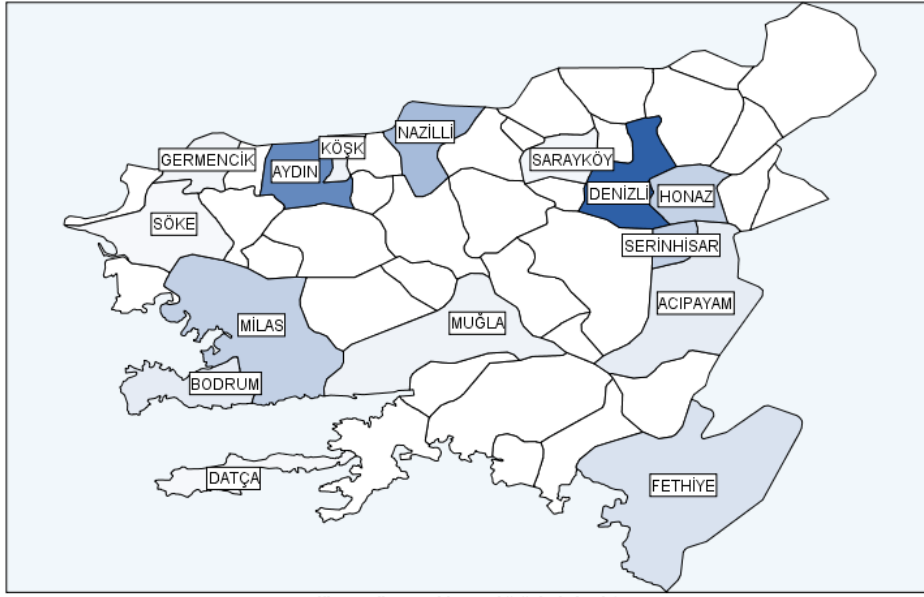

Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı
Sektor

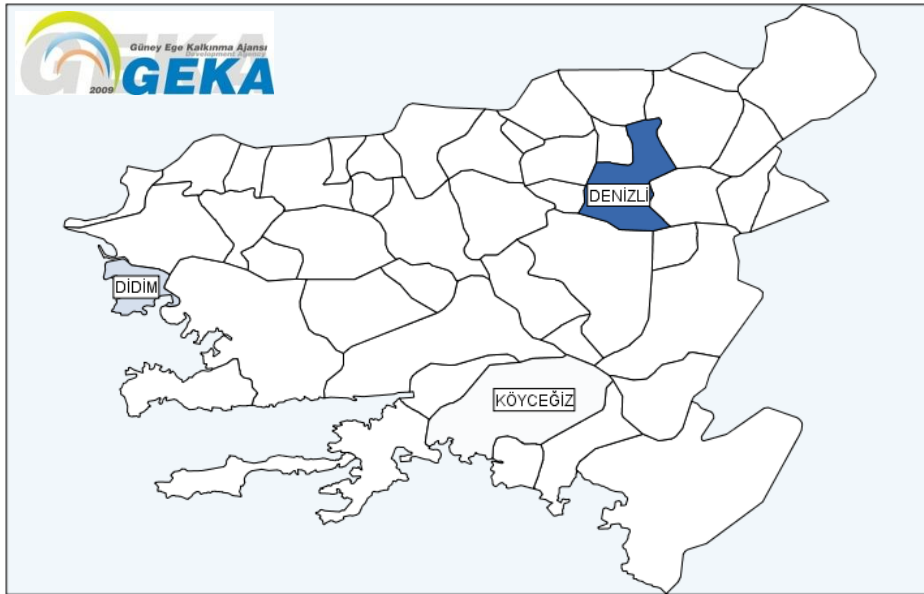
Sum (OranTR32)

60 50 40 30 20 10 0

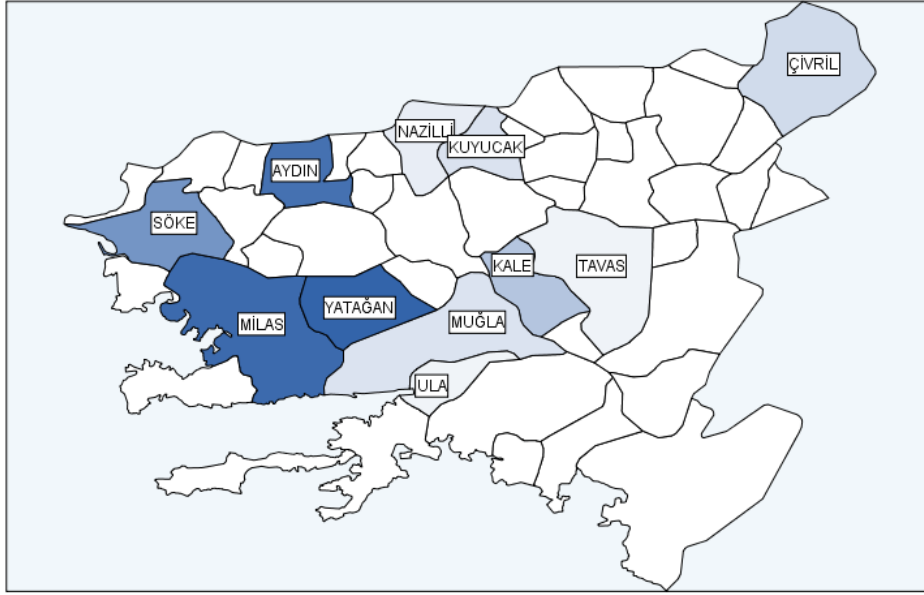
KİMYASALLARIN VE KİMYASAL ÜRÜNLERİN İMALATI

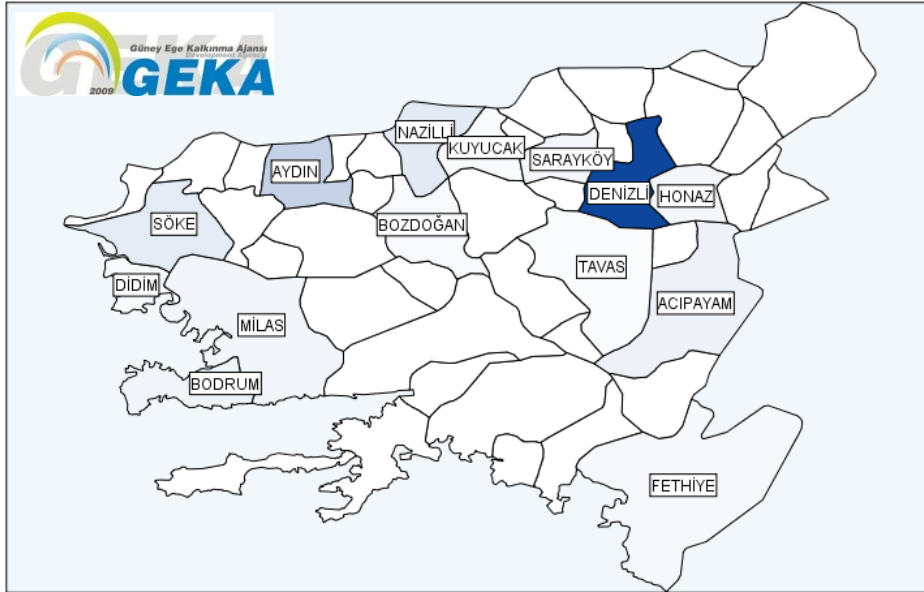
KOK KÖMÜRÜ VE RAFİNE EDİLMİŞ PETROL ÜRÜNLERİ İMALATI

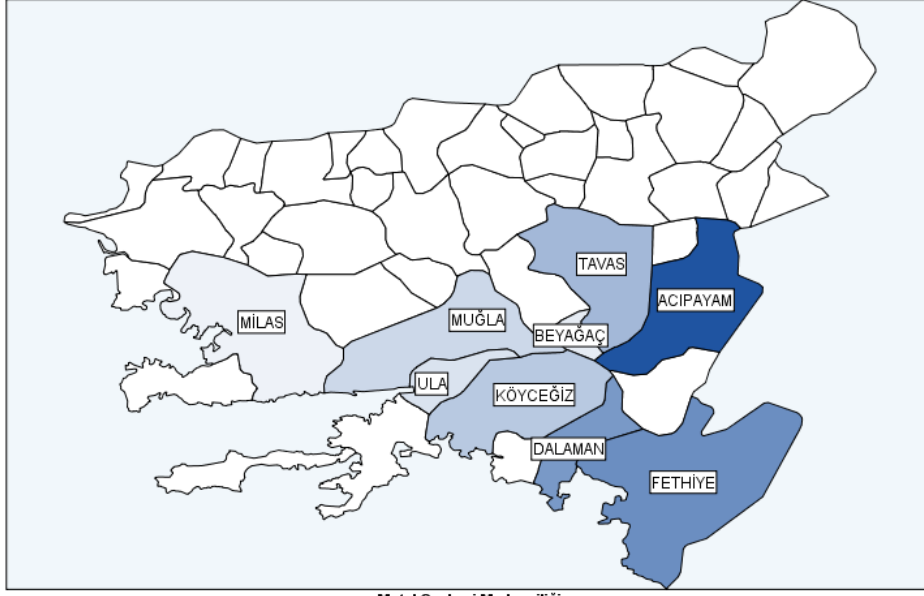
KÖMÜR VE LİNYİT ÇIKARTILMASI

MAKİNE VE TEÇHİZAT HARIÇ FABRİKASYON METAL ÜRÜNLERİ İMALATI

METAL CEVHERİ MADENCİLİĞİ

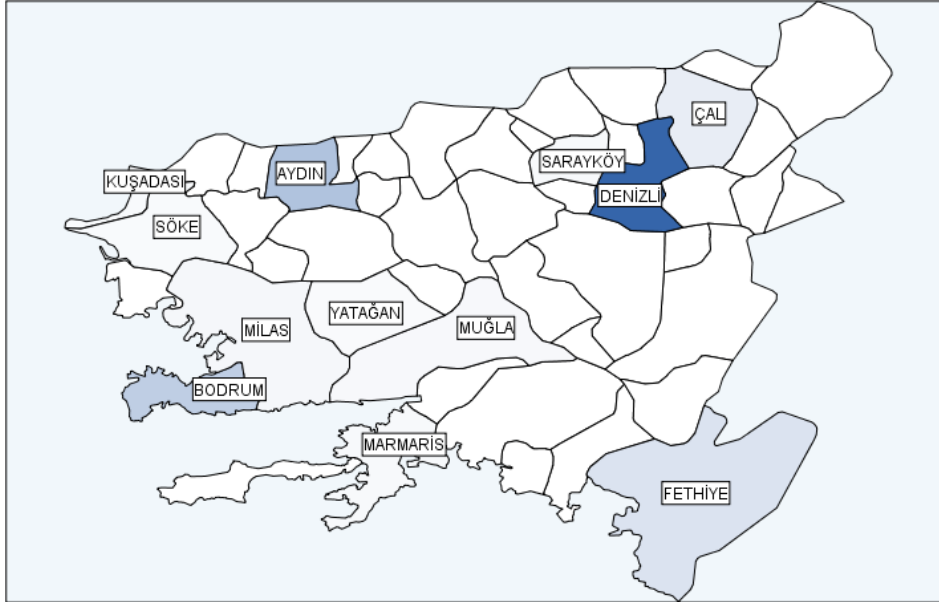

**Metal Cevheri Madenciligi
Sektor**

Sum (OranTR32)

MOBİLYA İMALATI

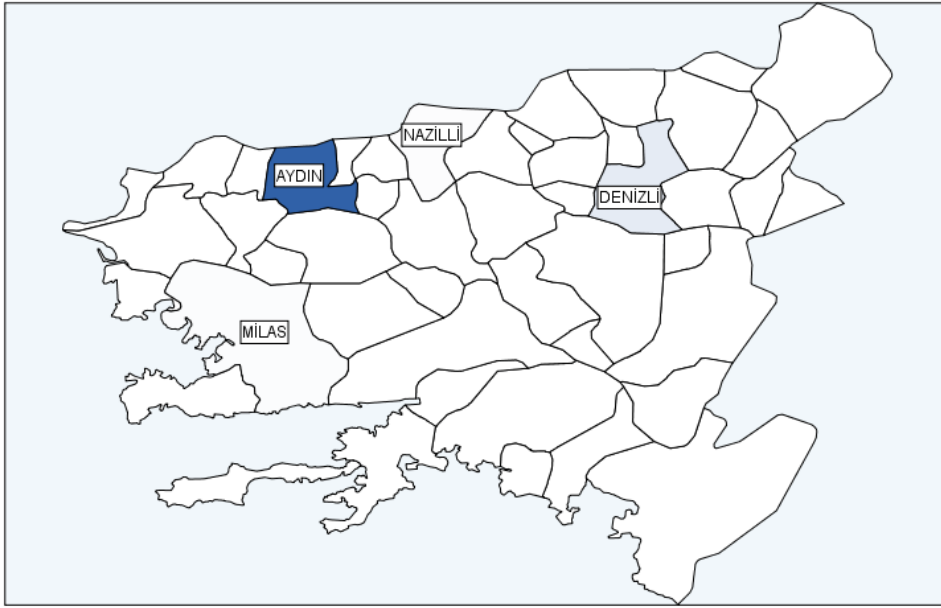

**Mobilya İmalati
Sektor**

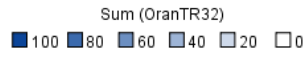
Sum (OranTR32)

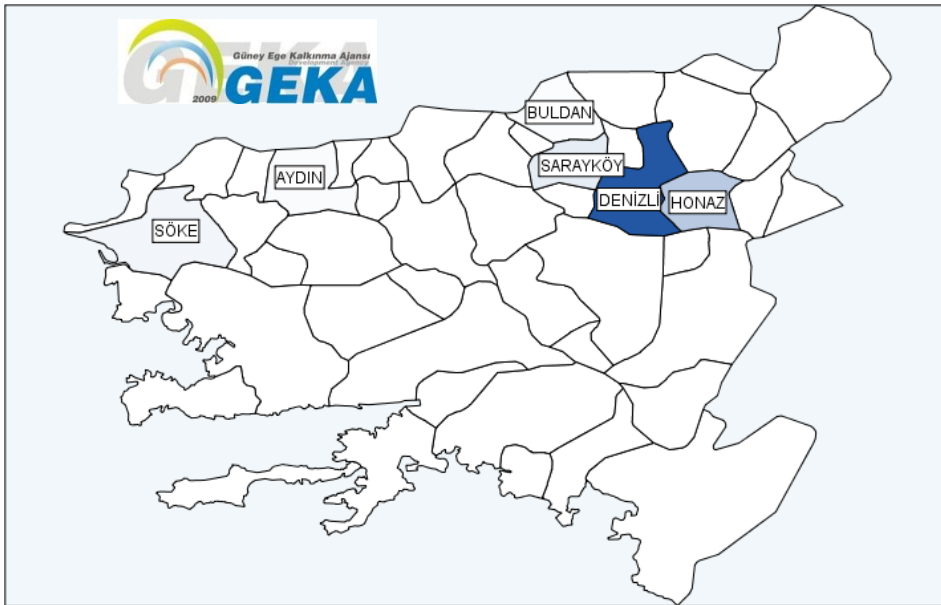
MOTORLU KARA TAŞITI, TREYLER VE YARI TREYLER İMALATI

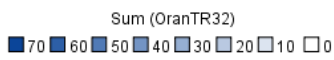
Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı
Sektor

TEKSTİL ÜRÜNLERİNİN İMALATI

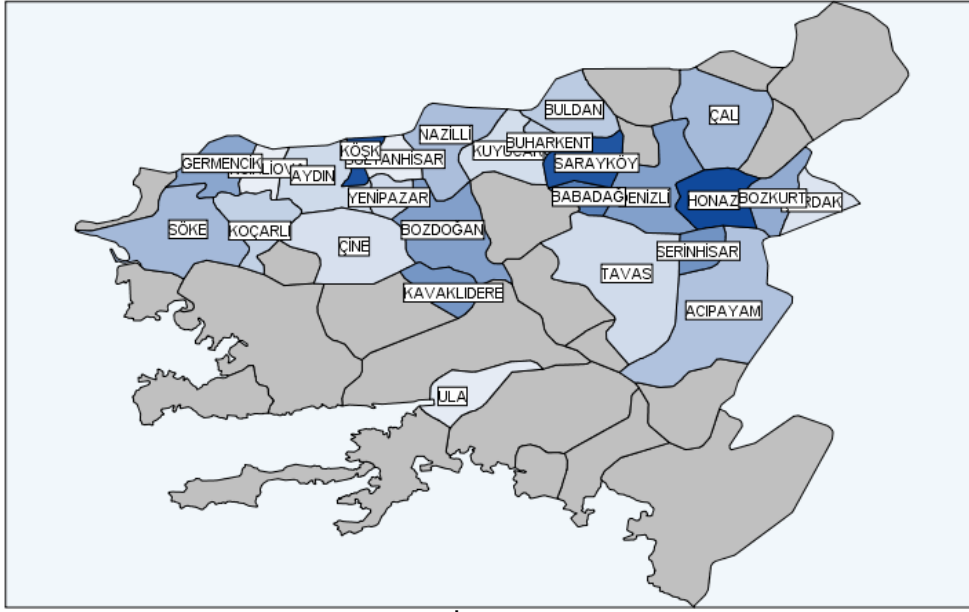

Tekstil ürünlerinin imalatı
Sektor

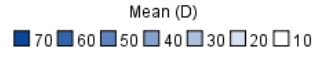

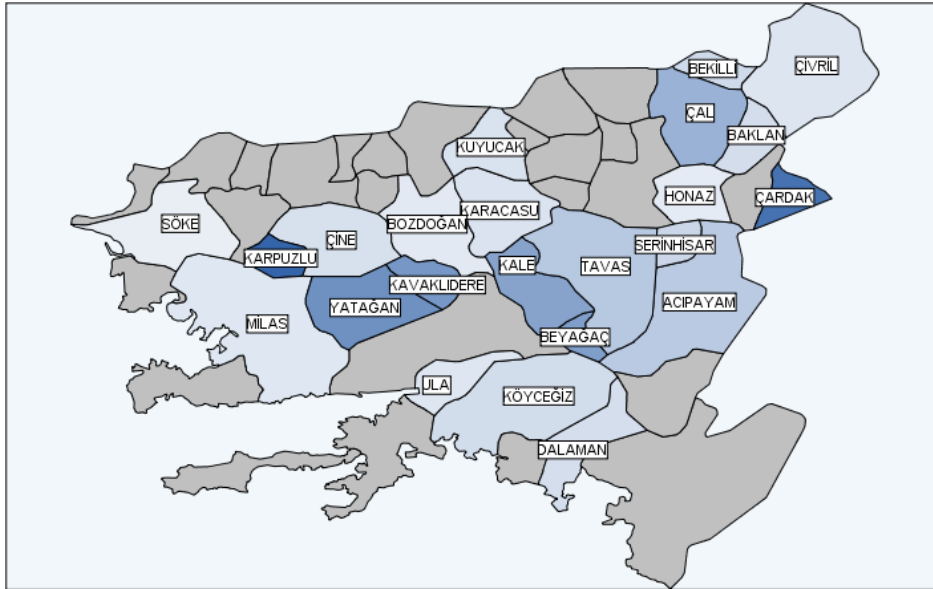
İLÇE İSTİHDAMINDA İMALAT SEKTÖRÜ ÖNE ÇIKAN İLÇELER

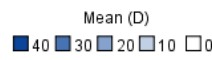
İMALAT

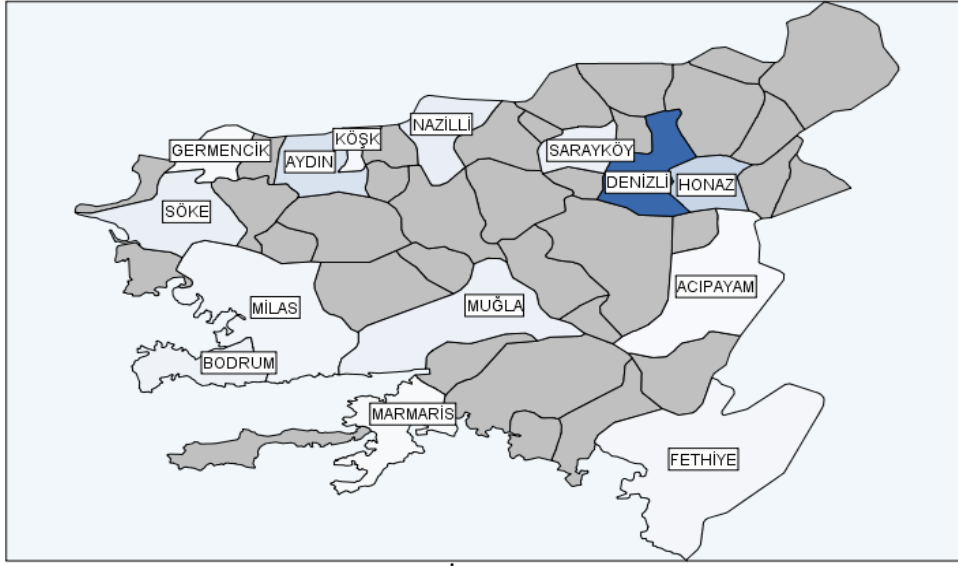
İLÇE İSTİHDAMINDA MADENCİLİK TAŞOCAKÇILIĞI SEKTÖRÜ ÖNE ÇIKAN İLÇELER

MADENCİLİK VE TAŞ OCAKÇILIĞI

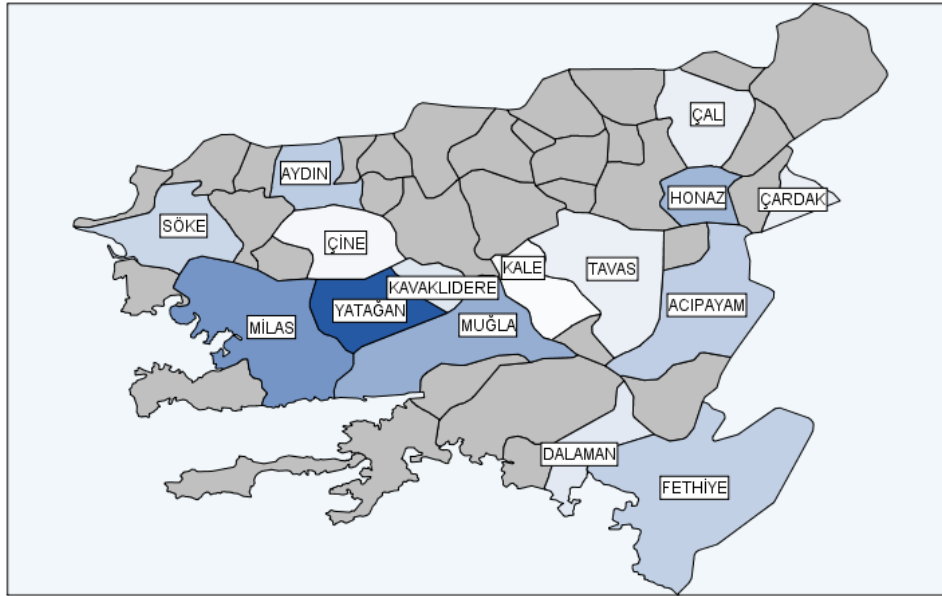
BÖLGEMİZDE İMALAT SEKTÖRÜ İSTİHDAMINA EN ÇOK KATKI VEREN İLÇELER

İMALAT

Mean (OranTR32)
50 40 30 20 10 0

BÖLGEMİZDE MADENCİLİK TAŞOCAKÇILIĞI İSTİHDAMINA EN ÇOK KATKI VEREN İLÇELER

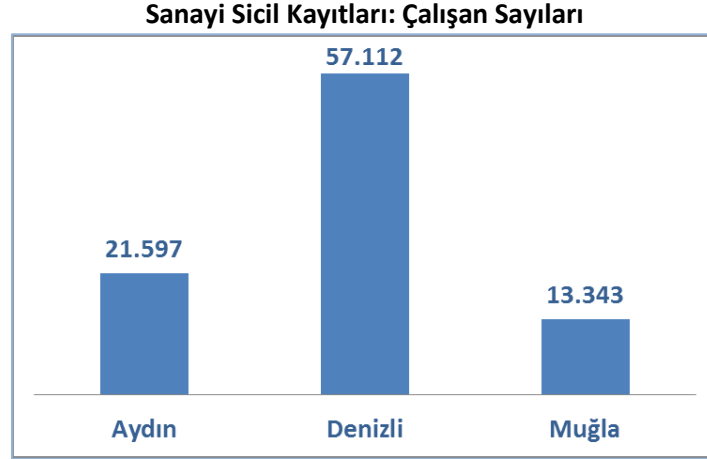

MADENCİLİK VE TAŞ OCAKÇILIĞI

Mean (OranTR32)
16 14 12 10 8 6 4 2

5. ÇALIŞAN SAYISI

Sanayi sicil kayıtlarına göre, **Aydın** ilinde kayıtlı işletmelerde çalışan personel sayısı: 21.597, **Denizli** ilinde kayıtlı işletmelerde çalışan personel sayısı 57.112, **Muğla** ilinde kayıtlı işletmelerde çalışan personel sayısı 13.343'tür.

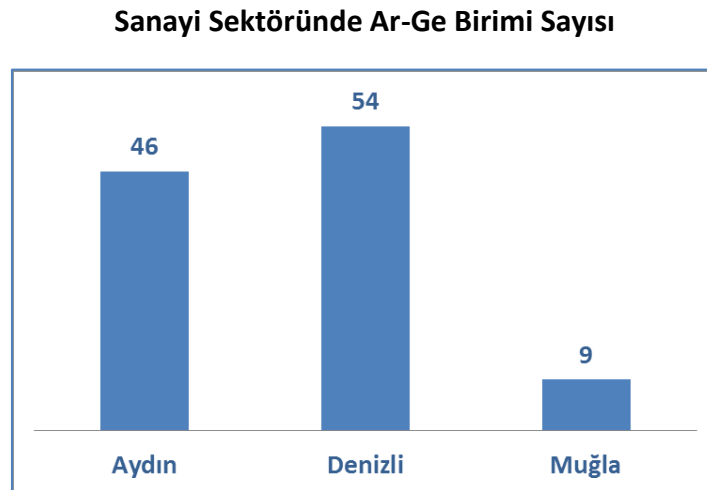

6. AR-GE & KALİTE KONTROL

Aydın: Ar-Ge birimi olan firma sayısı 46'dır. Ar-Ge birimlerinde çalışan personel sayısı 169'dur. Kalite kontrol birimi olan firma sayısı 143 dür. Kalite kontrol biriminde çalışan personel sayısı 437 dir.

Denizli: Kalite Kontrol birimi olan firma sayısı 316, çalışan sayısı 834 dür. Ar-Ge birimi bulunan firma sayısı 54, çalışan sayısı 145 dir.

Muğla: Ar-Ge firma sayısı 9, personel sayısı 14 dür. Kalite Kontrol firma sayısı 44, personel sayısı 79 dur.

7. İSTİHDAM YAPISI

Aydın ilinde, sanayide çalışanların, % 35 i Gıda ürünleri İmalatı sektöründe, % 11 i Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı sanayisinde istihdam edilmektedir. İstihdamın % 81 i işçi, % 3 ü Mühendis'tir.

Tekstil ürünleri sektöründe bölgenin lideri konumunda olan Denizli ilinde çalışan nüfusun % 51 i tarımda, %19 u sanayide istihdam edilmektedir. **Denizli ilinde** sanayide çalışanların, % 49 u Tekstil ürünleri imalatı,% 10 u Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması ,% 8 Diğer madencilik ve taş ocakçılığı, sektöründe istihdam edilmektedir. Sanayideki istihdamın % 84'ü işçi, % 2 si mühendistir.

Muğla ilinde sanayinin ilin coğrafik yapısına bağlı olarak bir gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, Gıda ürünleri imalatı ve Diğer madencilik ve taşocakçılığı sektörleri ilin en gelişmiş sektörleridir. Sanayide çalışanların, % 29 i Diğer madencilik ve taşocakçılığı sektöründe, % 19 si Gıda ürünleri, % 11 Elektrikli teçhizat sektöründe istihdam edilmektedir. İstihdamın % 78 i işçi, % 4 ü Mühendis'tir.

8. İŞLETME ÖLÇEKLERİ

AYDIN

Aydın ilinde bulunan sanayi işletmelerinin % 54 ü Mikro Ölçekli, % 35 i Küçük Ölçekli, % 10 u Orta Ölçekli, % 2 si Büyük Ölçekli işletmelerdir.

Personel sayısına göre büyük işletmeler:

- VF Ege Söke Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Söktaş Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Uğur Soğutma Makinaları Tekstil Serigrafi Baskı Maden ve Mermer Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Gabay Dış Ticaret ve Gıda Sanayi A.Ş.
- Osman Akça Tarım Ürünleri İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret A.Ş.

DENİZLİ

Denizli İlinde bulunan sanayi işletmelerinin % 52 si mikro ölçekli, % 36 sı küçük ölçekli, %10 u orta ölçekli, %2 si büyük ölçekli işletmelerdir.

Personel sayısına göre büyük işletmeler:

- Ozanteks Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Menderes Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. Sarayköy Şubesi
- Selin Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş
- Deniz Tekstil Sanayi ve Ticaret (konfeksiyon)
- Küçüker Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş

MUĞLA

Muğla İlinde bulunan sanayi işletmelerinin % 52 u Mikro Ölçekli, % 40 i Küçük Ölçekli, %7 i Orta Ölçekli, % 1 si Büyük Ölçekli işletmelerdir.

Personel sayısına göre büyük işletmeler;

- Tki Kurumu Sorumlu Sınırlı Güney Ege Linyitleri İşletmesi Müessesesi Müdürlüğü (Geli) Yatağan Şubesi
- Yeniköy Elektrik Üretim ve Ticaret Yatağan Şubesi A.Ş.
- Yeniköy Elektrik Üretim ve Ticaret Milas Şubesi A.Ş.
- Tki Kurumu Sorumlu Sınırlı Güney Ege Linyitleri İşletmesi Müessesesi Müdürlüğü Milas Şubesi
- Kemerköy Elektrik Üretim ve Ticaret (Keaş) A.Ş.

9. DIŞ TİCARET

AYDIN İLİ DIŞ TİCARETİ 2011

ISIC adı	İhracat \$	İthalat \$
Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	52.259	5.266.344
Sebze, bahçe ve kültür bitkileri ürünleri	780.672	
Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	52.626.451	3.614.421
Sığır, koyun, keçi, at, eşek, bardo, katır v.b.		6.650.776
Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler		30.957
Ormancılık ve tomrukçuluk		456.219
Demir cevheri	1.784.022	
Kum, kil ve taşocakçılığı	24.668.031	69.137
Kimya ve gübre sanayiinde kullanılan mineraller		301
Tuz	27.082	5.177
Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taşocakçılığı	75.531.410	1.385.213
Mezbahacılık	50.394	1.465.212
Balık ürünleri	9.986.901	96.153
İşlenmiş sebze ve meyveler	47.167.466	2.980.021
Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	10.475.561	2.379.909
Süt ürünleri	38.584	1.387
Öğütülmüş tahıl ürünleri	1.954.783	96.403
Nişasta ve nişastalı ürünler	39.560	67.547
Fırın ürünleri	21.969	
Kakao, çikolata ve şekerleme	2.815.676	361.959
Başka yerde sınıflandırılmamış gıda maddeleri	48.903.933	737.970
Bira ve malt	152	
Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları	12.535	
Tekstil elyafından iplik ve dokunmuş tekstil	49.202.346	32.353.877
Giyim eşyası dışındaki hazır tekstil ürünleri	2.201.730	475.832
Halı ve kilim	3.602.042	354.881
Halat, ip, sicim ve ağ	368	12.729
Başka yerde sınıflandırılmamış tekstil ürünleri	662.351	1.093.296
Trikotaj (örme) ürünleri	89.669	532.245
Giyim eşyası (kürk hariç)	54.933.594	6.727.164
Dabaklanmış deri	326.365	190.703

AYDIN İLİ İHRACAT KALEMLERİ	İhracat \$	İthalat \$
Bavul, el çantası vb.saraciye	41.104	2.883.896
Ayakkabı	43.924	1.383.062
Kereste ve parke	76.673	17.935
Tahta plaka; kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtalar		111.805
İnşaat kerestesi	243.866	362.490
Ağaçtan yapılan ambalaj malzemeleri	8.723	5.559
Diğer ağaç ürünleri; hasır vb. örülerek yapılan maddeler	798	10.423
Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva	138	5.816.663
Oluklu karton ve mukavva ile kağıt ve mukavadan ambalajlar	2.609.761	1.391.054
Diğer kağıt ve mukavva ürünleri	463.018	1.108.402
Kitap, broşür, müzik kitapları ve diğer yayınlar	324	11.204
Diğer yayımlar	185.053	26.185
Basım	41.999	135.763
Rafine edilmiş petrol ürünleri	45.914	4.311.460
Ana kimyasal maddeler (kimyasal gübre ve azotlu bileşikler hariç)	783.064	19.785.256
Kimyasal gübre ve azotlu bileşikler		8.895
Sentetik kauçuk ve plastik hammaddeler	14.932.075	17.573.335
Pestisit (haşarat ilacı) ve diğer zirai-kimyasallar		3.063
Boya, vernik vb.kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun	68.723	446.670
Tıpta ve eczacılıkta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünler	442.641	3.017.056
Sabun, deterjan, temizlik , cilalama maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri	4.773.421	727.522
Başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler	112.243	9.037.174
Suni ve sentetik elyaf		22.037
İç ve dış lastik	3.448	374.586
Diğer kauçuk ürünleri	13.510	765.843
Plastik ürünleri	479.146	3.507.492
Cam ve cam ürünleri	169.323	1.532.608
Yapı malzemeleri dışındaki, ateşe dayanıklı olmayan seramik eşya	138.677	152.123
AYDIN İLİ İHRACAT KALEMLERİ	İhracat \$	İthalat \$

Ateşe dayanıklı seramik ürünleri	35.880	
Ateşe dayanıklı olmayan, kil ve seramik yapı malzemeleri	37.884	62.566
Çimento, kireç ve alçı	109	
Taş	3.425.937	379
Başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineraller		181.932
Demir-çelik ana sanayi	3.624.097	16.022.441
Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	12.250.867	11.476.119
Metal yapı malzemeleri	1.851.497	4.078.684
Tank, sarnıç ve metal muhafazalar	18.445.093	393.302
Buhar kazanı (merkezi kalorifer kazanları hariç)	41.009	
Çatal-bıçak takımı, el aletleri ve hırdavat malzemeleri	221.893	1.575.486
Başka yerde sınıflandırılmamış metal eşya	2.299.333	2.327.156
Pompa, kompresör, musluk ve vana	4.140.944	33.847.341
Mil yatağı, dişli, dişli takımı ve tahrik tertibatı	2.305.721	4.587.540
Sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyiciler	43.156	392.902
Kaldırma ve taşıma teçhizatı	619.890	630.982
Diğer genel amaçlı makineler	87.284.659	16.907.693
Tarım ve orman makineleri	7.183.783	4.522.683
Takım tezgahları	968.072	5.515.148
Maden, taşocağı ve inşaat makineleri	4.775.040	1.335.217
Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	5.171.396	7.508.025
Tekstil, giyim eşyası ve deri işlemede kullanılan makineler	5.413.759	1.410.130
Diğer özel amaçlı makineler	3.828.366	3.780.731
Başka yerde sınıflandırılmamış ev aletleri	28.123.585	496.599
Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları	49.821	151.693
Elektrik mororu, jeneratör, trasformatörler	258.570	2.473.116
Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları	458.564	1.116.398
İzole edilmiş tel ve kablolar	42.817.203	548.458
Akümülatör, pil ve batarya		2.086.030
Elektrik ampülü ve lambaları ile aydınlatma teçhizatı	55.762	90.881
Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli teçhizat	32.481	2.469.720
Elektronik valf ve elektron tüpleri ile diğer elektronik parçalar	4.471	440.035
Radyo ve televizyon vericileri ile telefon, telgraf teçhizatı	192	87.753
Televizyon ve radyo alıcıları; ses ve görüntü kaydeden veya	816	1.082.169

üreten teçhizat vb. ilgili araçlar		
Tıbbi ve cerrahi teçhizat ile ortopedik araçlar	3.402	1.621.717
Ölçme, kontrol, test, seyrüsefer vb. amaçlı alet ve cihazlar	470.860	4.865.234
Otomatik kontrol ve ayar alet ve cihazların aksam-parçası	549	133.380
Optik alet ve fotoğrafçılık teçhizatı	253	21.086
Saat	5.841	18.021
Motorlu kara taşıtları ve motorları	1.515.488	10.142.911
Motorlu kara taşıtlarının karasörleri ve römorkları	5.460.968	1.684.501
Motorlu kara taşıtlarının motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarları	46.389.284	2.015.643
Motosiklet	119.240	19.142.300
Bisiklet ve sakat taşıyıcıları	73.427	1.577.947
Başka yerde sınıflandırılmamış ulaşım araçları	8.680	37.308
Mobilya	1.064.804	440.605
Kuyumculuk ve ilgili maddeler	969.239	48.666
Spor malzemeleri	326	24.505
Oyun ve oyuncak	4.531	58.531
Başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	631.922	969.083
TOPLAM	706.125.169	312.530.260

DENİZLİ DIŞ TİCARET BİLGİLERİ 2011

DENİZLİ DIŞ TİCARET KALEMLERİ	İhracat \$	İthalat \$
Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	2.533.156	101.670.803
Sebze, bahçe ve kültür bitkileri ürünleri	2.927.018	79.067
Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	19.448.952	183.293
Ormancılık ve tomrukçuluk	1.682	33.614
Demir dışı metal cevherleri	87.019	
Kum, kil ve taşocaklığı	25.154.892	6.952

Tuz	852	
Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taşocaklığı	19.960	50.255
Balık ürünleri	8.221.235	75.398
İşlenmiş sebze ve meyveler	30.979.901	426.469
Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	3.021.813	444.103
Süt ürünleri	4.535.251	1.550.309
Öğütülmüş tahıl ürünleri	122.172	52.970
Fırın ürünleri	44.887	
Kakao, çikolata ve şekerleme	259.044	
Makarna, şehriye, kuskus vb. unlu mamüller	13.620	
Başka yerde sınıflandırılmamış gıda maddeleri	98.992	106.146
Şarap	264.105	
Bira ve malt	860	
Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları	66.286	
Tekstil elyafından iplik ve dokunmuş tekstil	121.630.721	304.709.290
Giyim eşyası dışındaki hazır tekstil ürünleri	710.933.242	5.167.810
Halı ve kilim	34.712.016	1.092.318
Halat, ip, sicim ve ağ	95.384	22.170
Başka yerde sınıflandırılmamış tekstil ürünleri	9.023.886	3.011.380
Trikotaj (örme) ürünleri	42.844.893	1.227.428
Giyim eşyası (kürk hariç)	341.704.352	1.110.541
Dabaklanmış deri	148.971	120.913
Bavul, el çantası vb.saraciye	1.277.068	23.883
Ayakkabı	2.179.221	
Kereste ve parke	191	1.882.387
Tahta plaka; kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtalar	118.133	5.218.932
İnşaat kerestesi	56.155	13.856
Ağaçtan yapılan ambalaj malzemeleri	4.615	473.927
Diğer ağaç ürünleri; hasır vb. örülerek yapılan maddeler	10.604	324.617
Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva	9.633	65.560.988
Oluklu karton ve mukavva ile kağıt ve mukavadan ambalajlar	3.637.816	96.028
Diğer kağıt ve mukavva ürünleri	1.653.523	1.746.835
Kitap, broşür, müzik kitapları ve diğer yayınlar	300	5.350
Basım	103.066	52.480
Rafine edilmiş petrol ürünleri	5.486.270	10.060.462

Ana kimyasal maddeler (kimyasal gübre ve azotlu bileşikler hariç)	242.053	17.737.318
Kimyasal gübre ve azotlu bileşikler	1.087	681.838
Sentetik kauçuk ve plastik hammaddeler	16.802.383	47.428.393
Pestisit (haşarat ilacı) ve diğer zirai-kimyasallar	6.900	
Boya, vernik vb.kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun	262.568	6.858.603
Tıpta ve eczacılıkta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünler	24.326	32.445
Sabun, deterjan, temizlik , cilalama maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri	996.316	596.494
Başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler	99.765	4.004.342
Suni ve sentetik elyaf	24.622	44.076.793
İç ve dış lastik	1.795	191.473
Diğer kauçuk ürünleri	2.438.697	12.511.139
Plastik ürünleri	4.233.962	8.550.433
DENİZLİ DIŞ TİCARET KALEMLERİ	İhracat \$	İthalat \$
Cam ve cam ürünleri	6.961.312	2.549.682
Yapı malzemeleri dışındaki, ateşe dayanıklı olmayan seramik eşya	83.287	206.701
Ateşe dayanıklı seramik ürünleri	316.236	1.491.029
Ateşe dayanıklı olmayan, kil ve seramik yapı malzemeleri	13.347	2.891
Çimento, kireç ve alçı	17.321.368	
Çimento ve alçı ile sertleştirilmiş maddeler	10.259	2.608
Taş	102.494.571	2.670.446
Başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineraller	44.193	1.804.935
Demir-çelik ana sanayi	344.422.516	166.981.459
Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	186.963.490	1.307.978.354
Metal yapı malzemeleri	6.398.261	745.045
Tank, sarnıç ve metal muhafazalar	10.763.651	221.783
Buhar kazanı (merkezi kalorifer kazanları hariç)	155.403	
Çatal-bıçak takımı, el aletleri ve hırdavat malzemeleri	155.682	3.732.726
Başka yerde sınıflandırılmamış metal eşya	228.910.754	4.898.075
Pompa, kompresör, musluk ve vana	1.220.804	1.119.080
Mil yatağı, dişli, dişli takımı ve tahrik tertibatı	60.158	905.515
Sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyiciler	12.304	36.473
Kaldırma ve taşıma teçhizatı	2.515.315	532.253
Diğer genel amaçlı makineler	2.010.012	5.677.236

Tarım ve orman makineleri	9.404	1.059.293
Takım tezgahları	1.164.160	9.109.757
Metalurji makineleri	14.951.746	637.322
Maden, taşocağı ve inşaat makineleri	452.955	2.230.019
Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	369.764	786.336
Tekstil, giyim eşyası ve deri işlemede kullanılan makineler	8.189.060	32.296.380
Diğer özel amaçlı makineler	3.987.885	10.111.209
Başka yerde sınıflandırılmamış ev aletleri	719.685	116.726
Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları	65.453	193.290
Elektrik moruru, jeneratör, trasformatörler	806.325	17.449.738
Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları	1.360.647	917.769
İzole edilmiş tel ve kablolar	275.837.085	952.290
Akümülatör, pil ve batarya	552.590	1.039.263
Elektrik ampülü ve lambaları ile aydınlatma teçhizatı	242.688	458.579
Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli teçhizat	2.154.970	746.205
Elektronik valf ve elektron tüpleri ile diğer elektronik parçalar	5.806	131.883
Televizyon ve radyo alıcıları; ses ve görüntü kaydeden veya üreten teçhizat vb. ilgili araçlar	8.132	9.949
Tıbbi ve cerrahi teçhizat ile ortopedik araçlar	221.303	2.542.629
Ölçme, kontrol, test, seyrüsefer vb. amaçlı alet ve cihazlar	73.417	1.448.298
Optik alet ve fotoğrafçılık teçhizatı	5.498	14.207
Saat	6.665	20.748
Motorlu kara taşıtları ve motorları	1.606	485.628
Motorlu kara taşıtlarının karasörleri ve römorkları	1.144	124.069
Motorlu kara taşıtlarının motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarları	2.879.857	517.215
Hava ve uzay taşıtları	712	263
Motosiklet	3.446	554.205
Bisiklet ve sakat taşıyıcıları	112.937	2.636.156
Başka yerde sınıflandırılmamış ulaşım araçları	257	321.665
Mobilya	13.815.578	234.664
Oyun ve oyuncak	66.722	260.995
Başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	133.870	1.499.639
Atık ve hurdalar	1.997.190	1.891.862

MUĞLA DIŞ TİCARET BİLGİLERİ 2011

MUĞLA DIŞ TİCARET KALEMLERİ	İhracat \$	İthalat \$
Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	34.328	
Sebze, bahçe ve kültür bitkileri ürünleri	7.348.611	802.819
Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	7.397.257	
Sığır, koyun, keçi, at, eşek, bardo, katır v.b.		964.083
Başka yerde sınıflandırılmamış hayvanlar ve hayvansal ürünler	1.340.846	1.215.540
Ormancılık ve tomrukçuluk		21.587
Balıkçılık	82.480.419	1.170.471
Turba(turb)	800	
Demir dışı metal cevherleri	1.885.022	
Kum, kil ve taşocakçılığı	18.694.565	
Başka yerde sınıflandırılmamış madencilik ve taşocakçılığı	11.160	
Mezbahacılık	25.901	102.415
Balık ürünleri	68.361.999	29.038.921
İşlenmiş sebze ve meyveler	1.581.954	28.546
Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağlar	449.169	11.681.552
Süt ürünleri	9.395	33.670
Öğütölmüş tahıl ürünleri	6.674	15.762
Nişasta ve nişastalı ürünler		2.310.233
Hazır hayvan yemleri	874.216	14.374.030
Fırın ürünleri	95.773	
Kakao, çikolata ve şekerleme	40.634	12.180
Başka yerde sınıflandırılmamış gıda maddeleri	284.285	228.761
Şarap		174.173
Bira ve malt		38.724
Alkolsüz içecekler, maden ve memba suları	24.932	91.681
Tekstil elyafından iplik ve dokunmuş tekstil	101.755	526.985
Giyim eşyası dışındaki hazır tekstil ürünleri	589.493	484.788
Halı ve kilim	112.412	1.135
Halat, ip, sicim ve ağ	218.401	2.910.044
Başka yerde sınıflandırılmamış tekstil ürünleri	212.007	54.233
Trikotaj (örme) ürünleri	2.710.474	72.952
Giyim eşyası (kürk hariç)	879.533	673.925

MUĞLA DIŞ TİCARET KALEMLERİ	İhracat \$	İthalat \$
Kürk mamülleri		13.000
Dabaklanmış deri	15.365	154.544
Bavul, el çantası vb.saraciye	35.112	220.634
Ayakkabı	45.387	26.614
Kereste ve parke		1.365.615
Tahta plaka; kontrplak, yonga levha, sunta, diğer pano ve tahtalar	3.719	52.777
İnşaat kerestesi	1.528	4.203
Ağaçtan yapılan ambalaj malzemeleri	2.713	809
Diğer ağaç ürünleri; hasır vb. örölerek yapılan maddeler	147	360.661
Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva	2.735	
Oluklu karton ve mukavva ile kağıt ve mukavadan ambalajlar	622.211	1.747
Diğer kağıt ve mukavva ürünleri	48.029	4.789
Diğer yayımlar	143	21.404
Basım	8.817	69.048
Rafine edilmiş petrol ürünleri	4.560	89.247
Ana kimyasal maddeler (kimyasal gübre ve azotlu bileşikler hariç)	642	62.295
Sentetik kauçuk ve plastik hammaddeler	35.048	1.369.744
Boya, vernik vb.kaplayıcı maddeler ile matbaa mürekkebi ve macun	2.382	74.728
Tıpta ve eczacılıkta kullanılan kimyasal ve bitkisel kaynaklı ürünler	142	28.399
Sabun, deterjan, temizlik , cilalama maddeleri; parfüm; kozmetik ve tuvalet malzemeleri	2.297	61.036
Başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler	328.854	1.274.526
Suni ve sentetik elyaf	39.088	20.461
Diğer kauçuk ürünleri	153.088	83.515
Plastik ürünleri	1.230.012	1.355.790
Cam ve cam ürünleri	236.209	357.051
Yapı malzemeleri dışındaki, ateşe dayanıklı olmayan seramik eşya	104.343	12.621
Ateşe dayanıklı seramik ürünleri	9.280	
Ateşe dayanıklı olmayan, kil ve seramik yapı malzemeleri	4.079	2.952
Çimento, kireç ve alçı	119.973	
Çimento ve alçı ile sertleştirilmiş maddeler	39.788	
Taş	9.542.199	58.246

Başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineraller	2.700	54.805
Demir-çelik ana sanayi	620.351	5.289.902
Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	8.873	81.039
Metal yapı malzemeleri	1.165.818	60.464
Tank, sarnıç ve metal muhafazalar	28.252	3.825
Çatal-bıçak takımı, el aletleri ve hırdavat malzemeleri	48.740	200.123
Başka yerde sınıflandırılmamış metal eşya	806.224	573.371
İçten yanmalı motor ve türbin	93.570	812.260
Pompa, kompresör, musluk ve vana	504.520	354.405
Mil yatağı, dişli, dişli takımı ve tahrik tertibatı	5.047	186.727
Sanayi fırını, ocak ve ocak ateşleyiciler	8.564	5.569
Kaldırma ve taşıma teçhizatı	416.169	841.899
Diğer genel amaçlı makineler	74.790	871.914
Tarım ve orman makineleri	2.047	1.903.453
Takım tezgahları	989.885	2.715.813
Maden, taşocağı ve inşaat makineleri	964.440	1.932.055
Gıda, içecek ve tütün işleyen makineler	29.699	372.432
Tekstil, giyim eşyası ve deri işlemede kullanılan makineler	35.835	23.834
Diğer özel amaçlı makineler	65.991	1.166.366
Başka yerde sınıflandırılmamış ev aletleri	60.604	111.971
Büro, muhasebe ve bilgi işleme makinaları	1.022	23.765
Elektrik moruru, jeneratör, trasformatörler	26.849	380.313
Elektrik dağıtım ve kontrol cihazları	49.570	260.026
İzole edilmiş tel ve kablolar	340.124	10.427
MUĞLA DIŞ TİCARET KALEMLERİ	İhracat \$	İthalat \$
Akümülatör, pil ve batarya	14.490	1.502
Elektrik ampülü ve lambaları ile aydınlatma teçhizatı	34.663	56.098
Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli teçhizat	11.134	39.125
Elektronik valf ve elektron tüpleri ile diğer elektronik parçalar	4.565	43.902
Radio ve televizyon vericileri ile telefon, telgraf teçhizatı	142	65.469
Televizyon ve radyo alıcıları; ses ve görüntü kaydeden veya üreten teçhizat vb. ilgili araçlar	1.472	25.587
Tıbbi ve cerrahi teçhizat ile ortopedik araçlar	44.977	476.572
Ölçme, kontrol, test, seyrüsefer vb. amaçlı alet ve cihazlar	126.772	409.727

Optik alet ve fotografçılık teçhizatı	72.104	793.043
Motorlu kara taşıtları ve motorları	16.473	52.790
Motorlu kara taşıtlarının karasörleri ve römorkları	20.834	15.183
Motorlu kara taşıtlarının motorlarıyla ilgili parça ve aksesuarları	470	202.137
Gemi	21.378	420.399
Eğlence ve sportif amaçlı tekneler	16.452.955	1.797.400
Hava ve uzay taşıtları	250	35.119
Mobilya	1.779.698	845.155
Kuyumculuk ve ilgili maddeler	2.961.481	305.283
Müzik aletleri	2.040	1.087
Spor malzemeleri	1.214	494.975
Oyun ve oyuncak	177.563	1.656.923
Başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler	100.542	1.081.574

10. ESNAF VE SANATKARLAR

AYDIN

1 esnaf ve sanatkârlar odaları birliği, 87 esnaf ve sanatkârlar odası, 36.844 esnaf ve sanatkâr, 1 esnaf ve sanatkâr sicil müdürlüğü bulunmaktadır.

AYDIN AÇILAN VE KAPANAN ESNAF SAYILARI

YILLAR	AÇILAN	KAPANAN	(%)
2006	4.049	3.798	94
2007	3.476	2.940	85
2008	3.423	2.962	87
2009	3.291	2.657	81
2010	3.608	2.628	72
2011*	831	670	81
TOPLAM	34.690	46.202	133

*** 2005 yılında yürürlüğe giren 5362 Sayılı Kanun gereğince Üyelik şartlarını taşımayanların, oda üyeliğinden silinmesi nedeniyle Kapanan sayısı açılan sayısından fazladır.

AYDIN, ESNAF VE SANATKÂRLARIN KAPANMA SEBEPLERİ

	2009	2010	2011*
Ölüm	55	43	7
Mesleği Terk	2.572	2.564	653
İl Dışına Çıkma	0	0	0
Yasa Gereği	0	0	0
Çalışma Bölgesi Değişikliği	0	0	0
SSK'ya Geçiş	0	0	0
İflas	0	0	0
Tacir Olma	30	21	10
Devir	0	0	0
Diğer	0	0	0
TOPLAM	2657	2628	670

DENİZLİ

Denizli’de Esnaf ve Sanatkârların Sayısal Bilgileri

1 esnaf ve sanatkârlar odaları birliği, 73 esnaf ve sanatkârlar odası, 32.011 esnaf ve sanatkâr, 1 esnaf ve sanatkâr sicil müdürlüğü bulunmaktadır.

DENİZLİ, AÇILAN VE KAPANAN ESNAF SAYILARI

YILLAR	AÇILAN	KAPANAN	(%)
2006	3.957	1.086	27
2007	3.262	1.609	49
2008	2.974	1.578	53
2009	2.815	1.267	45
2010	2.967	1.192	40
2011*	773	307	40
TOPLAM	30.695	16.902	55

*İlk 3 aylıktır

DENİZLİ ESNAF VE SANATKÂRLARIN KAPANMA SEBEPLERİ

	2009	2010
Ölüm	2	3
Mesleği Terk	1.251	1.184
İl Dışına Çıkma	6	5
Yasa Gereği	0	0
Çalışma Bölgesi Değişikliği	0	0
SSK’ya Geçiş	2	0
İflas	3	0
Tacir Olma	1	0
Devir	2	0
Diğer	0	0
TOPLAM	1267	1192

MUĞLA

1 esnaf ve sanatkârlar odaları birliği, 34 esnaf ve sanatkârlar odası, 40.900 esnaf ve sanatkâr, 1 esnaf ve sanatkâr sicil müdürlüğü bulunmaktadır.

AÇILAN VE KAPANAN ESNAF SAYILARI

YILLAR	AÇILAN	KAPANAN	(%)
2006	5.912	4.420	75
2007	3.785	2.491	66
2008	3.630	2.427	67
2009	3.659	2.099	57
2010	3.920	2.282	58
2011*	744	477	64
TOPLAM	36.115	30.909	86

MUĞLA , ESNAF VE SANATKÂRLARIN KAPANMA SEBEPLERİ

	2008	2009	2010
Ölüm	35	21	30
Mesleği Terk	2.300	2.058	2.206
İl Dışına Çıkma	48	5	19
Yasa Gereği	0	0	0
Çalışma Bölgesi Değişikliği	0	0	0
SSK'ya Geçiş	9	0	2
İflas	3	1	0
Tacir Olma	18	10	25
Devir	13	4	0
Diğer	0	0	0
TOPLAM	2.426	2.099	2.282

11. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ

Bölge genelinde yoğunlaşan imalat sanayi faaliyetlerine paralel olarak organize sanayi bölgelerinin kuruldukları görülmektedir. Halen 14 OSB'nin faaliyette ya da kuruluş sürecinde olduğu bölge genelinde deri, mermer ve tarım sektörlerine yönelik 3 ihtisas bölgesi de Denizli'de konumlanmıştır. Yürürlükteki imar planlarına göre 950 sanayi parseli bulunurken, bunlardan 530'unun tahsis işlemleri tamamlanmış olup sadece 250'si üretimini sürdürmektedir. Aydın OSB'deki parsellerin % 100'ü tahsis edilirken, Denizli OSB'de tahsis oranı % 98, Nazilli OSB'de % 96 ve Çardak Özdemir Sabancı OSB'deki tahsis oranı % 91'dir. Buna karşılık söz konusu OSB'lerde üretimdeki firma oranı sırasıyla, % 67, % 66, % 0 ve % 1'dir. Astim OSB'de ise bu oran % 77'dir (Tablo 32).

Denizli'de faaliyet gösteren iki adet OSB (Denizli OSB ve Çardak Özdemir Sabancı OSB) bulunmaktadır. Bunlardan Denizli OSB'de, TSE'ye kalite kontrol laboratuvarı kurması için 15.000 m²'lik arsa tahsis edilmiş ve TSE sanayicilere hizmet veren Denizli Bölge Müdürlüğü Bölge Laboratuvarını kurmuştur. Çevre ve Orman Bakanlığınca tüm Türkiye'deki OSB'ler arasında "En Çevreci OSB" yarışmasında Denizli OSB 2. olmuş ve 5 Haziran 2008 Dünya Çevre Gününde "Çevre Beratri" ödülünü almıştır. OSB'ye en yakın liman 250 km ile İzmir Limanı iken en yakın havalimanı 40 km ile Çardak Havalimanıdır. OSB'nin büyüklüğü 400 ha'dır. OSB'de birinci ağırlıklı sektör tekstil dokuma giyim, ikinci ağırlıklı sektör tekstil, boya, apre ve üçüncü ağırlıklı sektör demir, çelik, ferforje olmakla birlikte OSB'de 119 firma faaliyet göstermektedir. OSB'de bu yıl itibariyle 24.000 çalışan bulunmakla birlikte tesislerin tam kapasiteyle çalışması durumunda bu sayının tahmini 35.000 kişi olması beklenmektedir.

Tablo 2. TR32 Bölgesi'ndeki organize sanayi bölgeleri (2010)

OSB'nin adı	İhtisas OSB	Birinci ağırlıklı sektör	İkinci ağırlıklı sektör	Üretimdeki firma sayısı	Çalışan kişi sayısı
Aydın	Hayır	Gıda	Tekstil	45	2.150
Aydın Astim	Hayır	Metalden mamul makine teçhizat sanayi	Gıda yem sanayi	84	3.024
Aydın Ortaklar	Hayır	Gıda	Tarım ürünleri	1	50
Aydın Söke	Hayır	Tekstil	Hazır beton çimento	0	2
Aydın Nazilli	Hayır	Makine imalat	Gıda	0	4
Aydın Buharkent				0	0

Aydın Çine	Hayır	Maden	Gıda	0	0
Denizli	Hayır	Tekstil dokuma giyim	Tekstil boya apre	119	24.000
Denizli Çardak Özdemiş Sabancı	Hayır	Plastik	-	1	19
Denizli Deri	Evet	Deri	-	0	4
Denizli Tavas	-	-	-	0	0
Denizli Mermer ihtisas	Evet	Mermer	-	0	0
Denizli Sarayköy Tarıma Dayalı İhtisas	Evet	Seracılık	-	0	2
Muğla Milas	Hayır	Gıda	Tekstil	73	0

Diğer aktif OSB olan Çardak Özdemiş Sabancı, Denizli'ye 60 km mesafede Havaalanı Mevkiinde 322,50 ha alanda kurulmuştur ve uluslararası niteliğe sahip havaalanına 500 m uzaklıktadır. Denizli Sanayi Odası'nın hukuki ve mali sorumluluğu ile kurulan OSB Denizli Serbest Bölgesi (DENSER) ile sınır komşusudur. Devletten hiçbir finansman desteği alınmaksızın kurulan bölge Türkiye'deki ilk özel Organize Sanayi Bölgesi unvanına sahiptir (Denizli Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 2009). OSB'de bir adet firma plastik ve kauçuk ürünleri imalatında faaliyet göstermekte ve 19 kişi çalıştırmaktadır.

Aydın'da faaliyet gösteren iki aktif OSB'den biri olan Aydın OSB'de, birinci ağırlıklı sektör gıdadır ve bu sektörü sırasıyla tekstil ve makine sektörleri izlemektedir. OSB'ye en yakın liman 60 km mesafeyle Kuşadası Limanı, en yakın havalimanı ise 90 km ile Adnan Menderes Havalimanı'dır. OSB'nin büyüklüğü 110 ha'dır. Üretimdeki firma sayısı 45, çalışan kişi sayısı ise 2150'dir. Aydın Astim OSB'de birinci ağırlıklı sektör metalden mamul makine teçhizat sanayi, ikinci ağırlıklı sektör ise gıda ve yem sanayidir. OSB'ye en yakın liman 120 km mesafeyle İzmir Limanı, en yakın havalimanı ise 80 km mesafe ile Adnan Menderes Havalimanı'dır. OSB'nin büyüklüğü 530 ha'dır. Üretimdeki firma sayısı 84 ve çalışan kişi sayısı 3024'dür.

12. KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ

Kent içinde dağınık şekilde yerleşmiş ve elverişsiz çalışma koşulları altında çalışan yapımcı ve onarımcı küçük sanayicileri, çağdaş ve düzenli birer işyerine kavuşturmak, onların çalışma koşullarını iyileştirip aralarında dayanışma ve organizasyonu geliştirmek, ana sanayi/yan sanayi ilişkilerinin geliştirilmesini sağlamak için aynı yerde toplayan sitelere küçük sanayi siteleri denilmektedir. Bölgede faaliyette olan toplam 38 küçük sanayi sitesi (KSS) bulunmaktadır ve inşaatı devam eden 15 KSS mevcuttur. Bölgedeki KSS'lerde faaliyet gösteren 7744 adet işyeri bulunmaktadır ve bu işyerlerinin yarısından fazlasının Aydın'da yer aldığı görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. TR32 Bölgesi'nde yer alan KSS'ler

İl/Bölge	Faaliyette olan KSS sayısı	İnşaatı devam eden KSS'ler	İşyeri sayısı
Aydın	19	2	5245
Denizli	15	6	1879
Muğla	4	7	620
TR32 Bölgesi	38	15	7744

Kaynak: Aydın, Denizli, Muğla Sanayi ve Ticaret İl Müdürlükleri, 2010

13. SERBEST BÖLGE

Serbest bölgeler, ülkenin siyasi sınırları içinde olmakla beraber gümrük hattı dışında sayılan, ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi alanlara ilişkin hukuki ve idari düzenlemelerin uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı, sınaî ve ticari faaliyetler için daha geniş teşviklerin tanındığı ve fiziki olarak ülkenin diğer kısımlarından ayrılan yerlerdir.

Bölgedeki tek serbest bölge Denizli ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Çardak Özdemir Sabancı OSB'ye bitişik, 540 dönümlük, 85 parselden oluşan Serbest Bölge'de 41 ruhsatlı firma yer almaktadır ve bunlardan 29'u ticari, 12'si üretim ruhsatlıdır. Ayrıca aralarında 3 adet yabancı sermayeli firma bulunmaktadır. Coğrafi konumuyla üç bölge

(Akdeniz, Ege, İç Anadolu) arasında geçit teŐkil eden OSB'ye ulaşım kara yolu, hava yolu ve demir yolu ile sağlanmaktadır.

KAYNAKLAR

TÜİK Veritabanı

Sanayi ve Ticaret İl Müdürlükleri Verileri

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Verileri

SGK Verileri

OSB Verileri